

Postbus 170
7390 AD Twello

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

jaargang 37 - 2014 - nummer 2

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

Postbus 170
7390 AD Twello

E-mail adres redactie

kroniek@okvvoorst.nl

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ Memoirs of a Tail End Charlie (2)
- ✓ De Kozakkenhut op het landgoed De Poll
- ✓ Houthandel en zagerij "De Wilpsche dijk"
- ✓ De Teugse - of Silvoldermark

oudheidkundige kring voorst

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwarstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@okvvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

Mr. J.H. Hermesen, H.J. ten Hove†, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen en L. Sevenster†

Dagelijks bestuur

Bert van de Zedde, voorzitter	Kon. Wilhelminaweg 15	7391 ER Twello	voorzitter@okvvoorst.nl
Johan Homan, secretaris	Rijksstraatweg 135	7391 MK Twello	secretariaat@okvvoorst.nl
Wim Wassink, penningmeester	Parkelerweg 25	7391 EV Twello	penningmeester@okvvoorst.nl
Jan Groenberg	Hietweideweg 30	7391 GG Twello	
Gé Veen	Domineestraat 6	7391 XX Twello	

Werkgroepen en contactpersonen

Kantoorcoördinatie	Gerrie Groenewold en Truus de Haan-Diks	info@okvvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@okvvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@okvvoorst.nl
Genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@okvvoorst.nl
Lezingen	Jan Groenberg en Gé Veen	info@okvvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@okvvoorst.nl
Ledenadministratie	Wim Wassink	www.okvvoorst.nl
Redactie Kroniek	Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra	kroniek@okvvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 15,- per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres € 18,50

Anmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris Annemarie Geerts H.W. Iordensweg 17, Twello gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is niet toegestaan zonder schriftelijke goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties: kroniek@okvvoorst.nl

Druk : Brein Reclame, Twello; oplage 675 stuks

Omslag : Oude ansichtkaart uit 1911 van de Dorpsstraat in Twello ter hoogte van de Torenweg

ISSN 1384-8682

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 37 - 2014 - nummer 2

• Agenda.....	J. Groenberg en G. Veen	3
• Kroniekpost	redactie en G. Vrieling	4
• Van onze zusterverenigingen.....	G. Vrieling	6
• Memoirs of a Tail End Charlie (I flew, I fell, I lived) (2).....	L. Stephenson	8
• Werkgroep genealogie: Bevolkingsregister	A. Vlietstra	16
• Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (2).....	E. Stol	18
• Met de pen door Voorst	A. van der Goot en J. Lubberts	20
• Achter"stallig" dagboek.....	H. Duyvendak	22
• De Kozakkenhut op landgoed De Poll	A. Fransen en redactie	25
• Het ontstaan van de 'Houthandel en Zagerij de Wilpsche Dijk' in Wilp bij Deventer.....	J.H. Wassink	28
• Markeboeken van Voorst (10) De Teugse- of Silvoldermark	B.W. van 't Erve en J. Lubberts	31
• Johann Carl Goldenberg....wie was hij?	M. Westerhuis - Duvoort	35
• Katerstede Hövells Hofstede.....	F.J.H. Jongbloets	37

Aan deze Kroniek werkte verder (als corrector) mee: F.C. Nelis

Afbeeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 3/2014: 1 augustus 2014

via kroniek@OKVvoorst.nl

Zomersluiting van de studieruimte:

Omze studieruimte is van 21 juli tot en met 1 augustus gesloten.

Op dinsdag 5 augustus gaan de vrijwilligers weer aan de slag in onze studieruimte. U bent dan ook weer welkom met vragen of het brengen van materialen die interessant zijn voor de OKV.

Mededeling van de redactie:

Door de gewijzigde wijkindeling is er bij de verspreiding van het eerste nummer van Kroniek hier en daar wat verkeerd gegaan. Indien u het eerste nummer niet heeft ontvangen, kunt u dat melden bij de kantoorcoördinatoren Gerrie Groenewold of Truus de Haan of op info@okvvoorst.nl

Op ons mailadres kunt u ook uw ideeën doorgeven en uw bijdragen in de vorm van een artikel(tje) voor Kroniek blijven welkom. Dit jaar hebben we speciaal aandacht voor verhalen in het kader van het thema van de Open Monumentendag: Reizen. Ook andere verhalen of suggesties zijn welkom.

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

Even naar

Oonk!

www.evennaaroonk.nl

Agenda

Jan Groenberg, Gé Veen en redactie

Stadswandeling Deventer

Op **zaterdag 23 augustus** houden wij voor onze leden een **stadswandeling** in Deventer met als thema: **SNIJRAMEN en GEVELSTENEN**.

Lopend in de historische stad Deventer is het altijd raadzaam om omhoog te kijken. Deventer is een stad die zeer rijk is aan prachtige snijramen en gevelstenen. U krijgt echter ook de vele beelden en kunstwerken te zien. Achter al deze verfraaiingen steekt vaak een bijzonder verhaal. Vertrekpunt: museum de Waag.

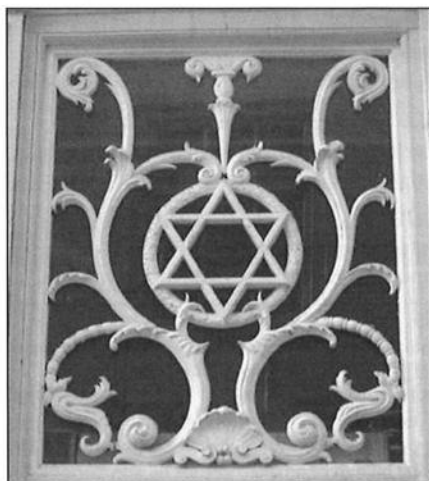

foto: Ria Philips

Aanvang: 11.00 uur,
duur van de wandeling 1 ½ uur.
Na afloop drinken we gezamenlijk een kopje koffie.

In verband met de financiële positie van onze vereniging vragen we een bijdrage van € 2.50 p.p.

Opgave via email aan: info@okvvoorst.nl of telefonisch op nummer 0571-277090, tijdens de openingsuren van onze studieruimte.

Expositie tijdens het Klompenfeest

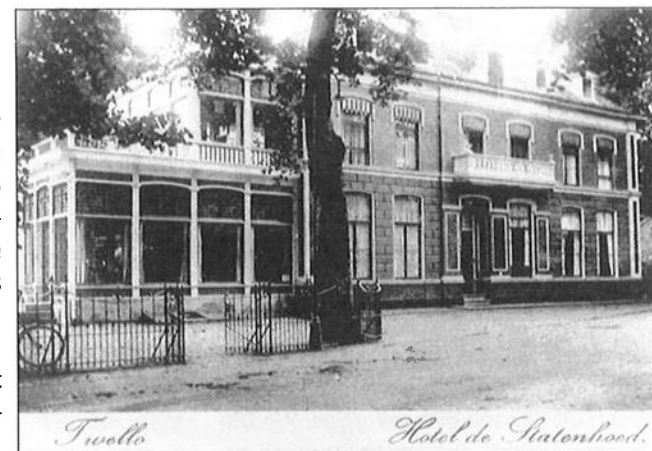
De OKV presenteert zich tijdens het **Klompenfeest** op **5, 6 en 7 september** door middel van een expositie in ons eigen pand (expositieruimte begane grond): een **tentoonstelling** met schilderijen en tekeningen uit de gemeente Voorst. Als u nog een interessante bijdrage aan deze expositie kunt leveren horen we dat graag (info@okvvoorst.nl). Natuurlijk zijn ook onze uitgaven en oude foto's verkrijgbaar.

Genealogische Dag

Op **zaterdag 13 september** (Open Monumentendag) organiseert de werkgroep genealogie een genealogische dag met presentatie van verschillende families uit de gemeente Voorst.

Ook deze activiteit vindt plaats in de expositieruimte in ons gebouw.

Tevens is er dan een expositie van foto's en ansichtkaarten passend bij het thema 'Reizen' van Open Monumentendag. In de volgende Kroniek meer informatie over deze (eerste) genealogische dag van de Oudheidkundige Kring Voorst.

Lezing "verliefd, verloofd, getrouwd"

Op **donderdagdag 25 september 2014** houdt de OKV haar najaarslezing.

De lezing wordt gegeven door Arie Niks en Ina Timmer. Zij is buitengewoon ambtenaar van de Burgerlijke Stand in enkele gemeenten en heeft al meer dan 3000 huwelijken gesloten. Zij vertelt over de geschiedenis van het huwelijk. Wat had Karel de Grote daar mee te maken? En wat heeft een vroegere paus voor invloed gehad? Allerlei wetenswaardigheden komen aan de orde. Kleding van vroeger en nu, koppelen, het huwelijksbootje, de bruidstaart enz.

Ook zal zij vertellen over de dagelijkse praktijk en haar bijzondere ervaringen in haar bijzondere ambt. Niet alleen voor vrouwen, maar ook voor mannen is het een boeiend onderwerp leert de ervaring.

U kunt oude trouwfoto's meenemen!

De lezing wordt gehouden in het Dorpshuis in Voorst. Aanvang van de lezing 20.00 uur, de zaal is open vanaf 19.30 uur. Niet-leden betalen 5 euro en leden hebben gratis toegang.

*Echtpaar E.J. Koolman-W.J. Kroese
Huwelijk 26 april 1939 te Apeldoorn
Kerkelijk huwelijk 4 mei 1939
te Klarenbeek*

Kroniekpost

redactie

Genealogische dag Gorssel – 10 mei 2014

Op 10 mei 2014 waren Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra met een tafel aanwezig op de genealogische dag in Gorssel. Daar wordt al jaren een genealogische dag gehouden, waar de OKV al eens eerder met een standje aanwezig was geweest. Op deze genealogische dag stond de familie Wunderink centraal. Er waren speciaal mensen uit Canada overgekomen. We zijn daar zeer gastvrij ontvangen door de organisatie. Onze stand werd ook goed bezocht, waaronder door een aantal leden. De redactie kreeg van verschillende kant-en-complimenten over de inhoud van Kroniek.

We kregen verschillende vragen over families en huizen in de gemeente Voorst. Twee van die vragen willen we hier noemen: *Erwin Strokappe is benieuwd naar de plek waar Jan Eekhuis heeft gewoond. Hij is op 19-09-1825 overleden te Voorst op huisnummer E 34. Na het overlijden van Jan woont zijn echtgenote Aaltje Paalman (ook wel Zomerhuis genoemd) bij oudste zoon Harmen Eekhuis (geb. 02-11-1804) en schoondochter Derkjen Scheij. Mogelijk is dit hetzelfde huis.*

Jan Siero en Johan Alburg gaan met deze vraag aan het werk, maar misschien kunt u helpen.

De heer van der Kuip vroeg naar Janna van Essen en Harmina van Essen die voorouders op het Slijkhuis hadden. Waarschijnlijk de boerderij op de Wilpse Klei. Verder Willem Nijveld, Hof van Appen (ongeveer 1748). Verder vraagt hij naar bewoners van 'de Hanekamp'.

Heeft u een aanknopingspunt, mail naar genealogie@okvvoorst.nl

Schenkeningen:

Van de heer Martin Boschloo uit Elst ontvingen wij de genealogie van de familie Schaap van de Voorsterklei te Voorst.

Mevrouw Wissink - Veen uit Twello heeft (via Jack Damen) oude foto's geschonken.

Van de heer G. Veen kregen we textiel-, brood- enz. bonnen, zilverbonnen en dag-

blad 'De Vliegende Hollander' (27.3.1945) geschonken. Ook ontvingen we een aantal oude ansichtkaarten en een bijzondere brief uit 1858 over de bewoners van de Leeuwenbargh in Wilp. We hebben alles aan ons archief toegevoegd.

Mevrouw T. van der Belt uit Twello schonk twee dakpannen, genaamd monnik en non(netje). Dit type dakpannen werd al

in de Romeinse tijd gebruikt. De term non wordt in de architectuur gebruikt voor een dakpan in de vorm van een halve afgeknotte holle kegel, die als onderpan met de holle kant naar boven onder twee op holle kant rustende bovenpannen liggen. Deze bovenpannen worden monniken genoemd.

De heer W. Rutenfrans stelde beschikbaar: 'Huurboekje' Woningbouwvereniging

Gemeente Voorst te Twello uit 1926 en zeven exemplaren van het boek '100 jaar St. Martinuskerk Duistervoorde'. Van de heer J. van Barneveld uit Brummen ontvingen we het boekje "Hoe mijn neef werd bevrijd".

Van de heer Fridrichs uit Deventer ontving de OKV het boekje 'De almanak der weetlustigen voor het jaar 1933' door Jos. van Limbergen. *Alle gevers hartelijk dank.*

Als reactie op 'Met de pen door Voorst' in de vorige Kroniek kregen we van B. van 't Erve de volgende reactie. Hij stuurde ook onderstaande foto mee.

Hoofdmachinist H.S.M. Hein van 't Erve bij zijn Jumbo locomotief 3900 serie in Amersfoort.

Ten tijde van de foto woonde Hendrikus in Rijssen, waar ook veel familie van hem woonde. Ook woonde er in Teuge een neef Hendrik. Kwam hij met zijn trein door Teuge of Rijssen dan werd er aan de stoomfluit getrokken. Iedereen in Teuge en Rijssen noemde hem dan ook "Toet-Hein".

Hij reed van ongeveer 1920 tot 1930 op de lijn Amsterdam – Bentheim (Dld) en kwam dus ook door Twello. Op de foto is de meest rechtse persoon Hein van 't Erve. Hendrikus van 't Erve, machinist, geboren op 04-01-1880 te Hellendoorn, overleden op 25-01-1947 te Hilversum op 67-jarige leeftijd. Gehuwd op 25-jarige leeftijd te Velp met Petronella Budel, 26 jaar oud. Uit dit huwelijk 5 kinderen

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

'Heerde Historisch' (maart 2014 - nr. 150)

De redactie heeft naar aanleiding van deze 150ste uitgave er iets speciaals van gemaakt. Er staat een groot artikel in over het feit, dat het 200 jaar geleden is dat de Kozakken in onze streken waren.

De Veluwnaren werden verplicht om hout en schepen te leveren. Daarna moesten zij met de Kozakken de schipbrug bouwen. Deze lag tussen Fortmond en Veessen, de plek is de tegenwoordige 'Kozakkenkrib'.

Verder wordt er aandacht besteed aan de recrutering van mannen uit Hattem, die zich in Voorst, Wilp of Terwolde moesten melden. Zeer leeswaardig artikel.

'Arend thoe Boecop' (april 2014 - nr. 100)

Van de vereniging 'Arend thoe Boecop' ontvingen wij het gebonden 100ste nummer, getiteld "Geschiedenis van Elburg in 40 vensters".

De aanleiding voor deze fraaie uitgave ligt in het feit, dat de vereniging 40 jaar bestaat en toe was aan haar 100ste uitgave van 'Arend thoe Boecop'.

In deze uitgave wordt ook nog bijzondere aandacht geschonken aan de geschiedenis van de dorpen Doornspijk, 't Harde, Oostendorp en de buurtschap Hoge Enk.

'Oud Apeldoorn' (jaargang 21 – april 2014 - nr. 2)

Enkele leden van de vereniging maken zich druk met het inventariseren en opknappen van de Apeldoornse grenspalen. Van hun bevindingen staat nu een derde artikel in dit nummer getiteld: "Zwerven door Wenum, Wiesel, Beemte, Broekland en De Kar".

Verder nog een aantal artikelen over oorlogsherinneringen van leden en niet-leden.

'Ampt Epe' (april 2014 - nr. 197)

In dit nummer een uitgebreid artikel over ds. Geelkerken, die in 1911-1915 predikant was bij de gereformeerde kerk te Epe. Geelkerken studeerde theologie aan de door Abraham Kuiper opgerichte VU te Amsterdam. Dit werd door hem door zijn vader niet in dank afgenomen, omdat hij er onder andere les kreeg van A. Kuiper, die veel te vrijzinnig was in zijn gedachtegang.

Geelkerken had veel in zijn mars en enkele jaren na zijn afstuderen promoveerde hij met een proefschrift over een geheel nieuw terrein nl. de "empirische godsdienstpsychologie".

Tijdens de synode in 1920 te Assen heeft hij zich onmogelijk gemaakt door de synode aan te vallen. Hij werd hierdoor het zwarte schaap in de "gereformeerde familie". Het gevolg van zijn actie tijdens de synode was de oprichting van "De Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband". Deze kerk verenigde zich in 1960 met de Nederlandse Hervormde Kerk. Al met al was de Asser synode de "doodsteek" voor de kundige predikant Geelkerken.

Verder een groot artikel over de verzetsman Gerrit J. Sellink uit Epe (1901-1945). Bovendien een artikel over "de historische ontwikkeling en de betekenis van het Vaasense bekenstelsel" door Henri Slijkhuis.

Alle bladen zijn tijdens onze openingsuren beschikbaar in onze studieruimte.

Wij maken het!

ontwerp / printwerk / belettering / websites

Engelenburgstraat 40 Twello

Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

Kapsalon Koolman

Tel. 0571 - 271423 - Stationsstraat 1
7391 EG Twello

meer dan 225 jaar

DE TUINEN VAN
BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf
Koppelstraat 42
7391 AK Twello
T 0571 27 04 73
info@detuinenvanbosch.nl
volg ons:

detuinenvanbosch.nl

BRASSERIE - RESTAURANT
SINCE 1916
KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

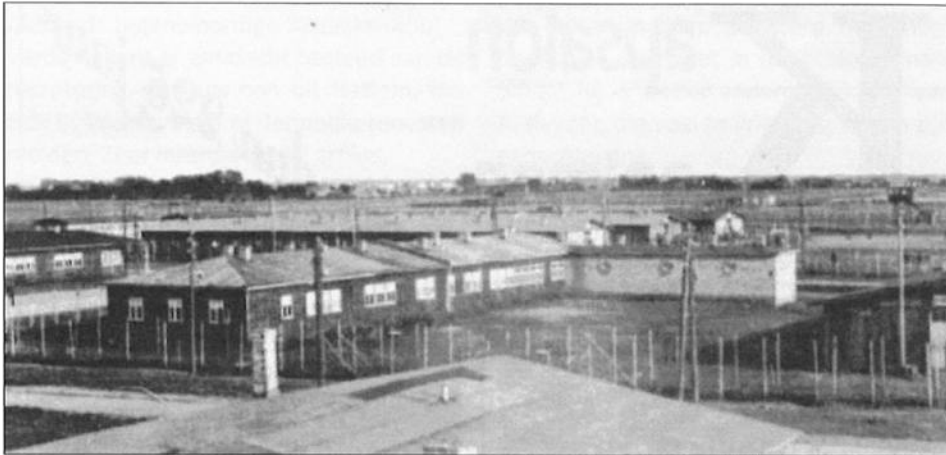
info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

Memoirs of a Tail End Charlie (I flew, I fell, I Lived) (2)

Linton Stephenson

In het eerste deel -verschenen in de uitgave 2013 nr. 4- vertelde Linton waarom hij toch zijn memoires wilde schrijven. Vooral zijn familie in Canada drong aan op het vastleggen van zijn oorlogservaringen. Zelf was hij er veel mee bezig in zijn hoofd en slaap. Verborg een deel van zijn oorlogservaringen voor zijn directe omgeving. Pas in de laatste 30 jaar is stukje bij beetje het verhaal compleet geworden. Zeker de bezoeken vanaf 1993 aan Nederland en vooral aan de gemeente Voorst hebben daaraan bijgedragen. De vele goede contacten hier ter plaatse zijn tot vriendschappen uitgegroeid. In het eerste deel zijn we (midden 1943) aangekomen in Koningsbergen (red. Duits: Königsberg) , Oost Pruisen (Heydekrug) Kamp VI. Liggend ten westen van Letland en Litouwen

Kamp Stalag Luft 6 Heydekrug

We liepen een flinke afstand en ik keek met ontzag naar het reusachtige kamp dat wij naderden. Het was ten minste 10 acres (ruim 4 ha) groot en omgeven door 15 ft. (4,5 m) hoog ijzeren hek. In 2 rijen op ongeveer 10 ft. (3 m) van elkaar met de nodige waarschuwingen dat als je iets wilde ondernemen er gericht geschoten zou worden. "Touching or stepping over this wire. It will be shot" en "Danger of life! We shoot!". We kregen ook te verstaan dat er zonder waarschuwing vooraf geschoten zou worden bij overtreding. Borden "HALT!" stonden overal en ook "Trespassing or Warning Wire means DEATH!".

Ik was bang en deed een gebed toen ik door de poort naar binnen liep. Het was een vernederende ervaring. Er wachtten duizenden POW's (krijgsgevangenen) die steeds rondjes liepen. Het waren net bijeengedreven gekooide dieren. Deze mannen zijn gek, dacht ik. Smerig, ongeschooren en lopend in lompen. Dat zal mij niet overkomen sprak ik mijzelf toe. 'Nooit!'. Maar na een maand was ik ook een van hen. De krijgsgevangenen die al langer in het kamp zaten hielpen de nieuwkomers, zoals ik, met het denken aan vluchten en ze

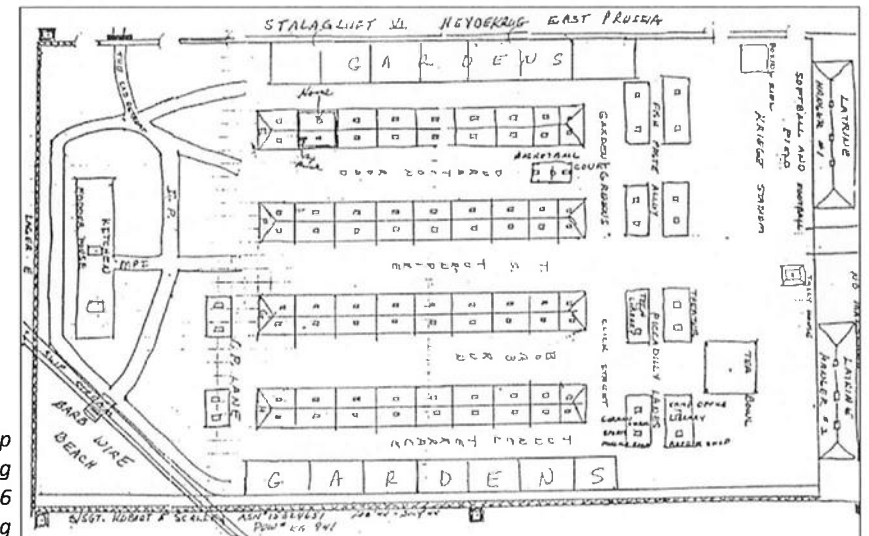
vertelden over de gevaren die bij vluchten ontstaan. In het kamp was een erg goed georganiseerde ontsnapingsgroep bezig, maar zij wilden niet dat de nieuwkomers stoorden in de lopende plannen.

Op iedere hoek van het kamp stonden torens met grote lampen en machinegeweren, ze werden bemand door twee wachten. Bewakers met honden controleerden zowel binnen als buiten het kamp. We sliepen in houten barakken met houten bedden boven elkaar in drie lange rijen op met houtsnippers gevulde matrassen. Die soms werden weggenomen door de Duitsers als straf .. De bedplanken werden gebruikt om de tunnels die wij groeven om te ontsnappen, te stutten. Door het ontbreken van de planken moesten we dicht bij elkaar gaan liggen om nog enigszins te kunnen slapen. Het is was bijzonder moeilijk om te slapen zeker tijdens de koude winter. Het was zo koud (en geloof me het was daar bijzonder koud) en we hadden nauwelijks de mogelijkheid om vuur te maken. We gebruikten de dekens om ons lichaam nog enigszins te verwarmen. De toiletten

waren in een ander gebouw en niet meer dan een gat in de grond. Je hurkte er boven, oh wee als je het evenwicht verloor, dan eindigde je in de 'shit dip'. Want het was helemaal open daar beneden. Er was slechts één pomp met een kraan. Om aan water te komen moest je pompen en tegelijk de kraan/douche gebruiken om aan water te komen. Ieder morgen nam ik een koude douche om mij sterk te houden. Eenmaal per week mochten we een Rode Kruis pakketje ontvangen. In 1944 zagen we geen enkel pakket meer. We leden honger en kregen slechts eenmaal per dag een soeperige maaltijd. Soms werden grote ijzeren bakken het kamp ingebracht met een compleet paardenhoofd op de bodem.

Voor iemand die dit niet heeft meegemaakt is het onvoorstelbaar dat je kunt overleven met zo weinig en afgepast eten. Eens per week kregen we twee snee zwart brood. Wat droomden wij van voedsel.

Een van de Engelse jongens vond een droge, oude boon en vanaf dat moment zocht hij iedere nacht naar een boon en

Kamp
Stalag
Luft 6
Heydekrug

niemand die hem hier vanaf kon brengen. Nu is voedsel voor mij de hoogste prioriteit want ik wil nooit meer honger lijden. Vaak waren er 's nachts razzia's van de Gestapo. Wij werden dan uit de barakken gejaagd en stonden 2, 3 of 4 uur tot de vroege ochtend in de sneeuw voor de parade. Ik herinner me dat we daar 2 tot 3 uur stonden, bijna naakt en barvoets terwijl zij onze barakken inspecteerden. Ze namen alles mee van waarde in de barakken, zoals het weinige voedsel dat wij hadden, de bastaards. De SS en Gestapo waren meedogenloos. Onze bewakers kwamen van het Russische front en waren nerveus. Schoten op alles en iedereen bij kleine afwijkingen in het dagelijks patroon. 'In wat voor wereld leefden deze beesten?' Als jullie daar waren geweest, hadden jullie het begrepen. Het is blinde gehoorzaamheid met de hele tijd de dreigende dood in hun hoofden. Het moet nooit weer gebeuren.

Dit was een deel van het leven in dit kamp waar ik meer dan een jaar van mijn leven

door moest brengen. Ik kreeg geen medische hulp maar de jongens masseerden mijn nekspieren en ik gebruikte meer dan een jaar een softbal om die heen en weer te bewegen net als de slinger van een klok. Tot mijn arm redelijk herstelde. Hij werd goed bruikbaar maar tot op heden nooit meer de oude. Ik kon weer bovenhands gooien maar mijn honkbaltijd was voorbij. Het kamp kreeg een groot aantal nieuwe Amerikaanse POW's (luchtmacht) die in grote groepen werden aangevoerd. Daarvoor werd een nieuw kampement gebouwd en werden vrijwilligers gezocht om in de keuken te assisteren. Ik heb mij aangemeld en werkte ongeveer een maand in dit afgescheiden kamp. Dat betekende water koken en een paar aardappelen schillen en koken. Wij maakten daarvan soep en vulden die aan met grove stukken vlees van paarden, honden, katten enzovoort. Dit was de soep die de Amerikanen een keer per dag aten. Het was ten strengste verboden om met de Amerikanen te spreken en het was verboden om onderling met elkaar te praten. Wij moesten na een maand (tijd en dagen vervlogen) weer terug naar onze eigen barakken. En zo bleven we op elkaar aangewezen. De Duitsers hielden de kampen strak gescheiden. Een vorm van propaganda en angst dachten wij en we schreeuwden vanuit de eigen kampen over en weer naar elkaar. Een groot aantal Russische krijgsgevangenen deed het smerige werk in de kampen, zoals het graven van greppels, het graven van gaten voor kampdoden en het schoonmaken van onze latrines. Arme duivels, zij werden door de Duitsers gekleineerd en daarna weer opgesloten in een apart deel van het kamp, waar tijdens de oorlogsjaren ongeveer 3000 Russische krijgsgevangenen het leven verloren tegen ongeveer 740 krijgs-

Kamp Stalag 357 in Fallingb. (Fallingb.)

gevangenen uit de vele andere landen die in oorlog waren met Duitsland. Ik moet eigenlijk meer vertellen over deze periode maar dan zou mijn verhaal teveel details bevatten en nu wil ik jullie meenemen naar ongeveer april 1944.

Het werd april 1944 en de Russische kanonnen waren te horen. Wat zou er met ons gebeuren? Zouden de Duitsers ons hier achterlaten en zouden de Russen ons bevrijden? We waren nieuwsgierig naar de toekomst. Oh zeker: ze zouden ons bevrijden! Daar twijfelde niemand aan. Iedereen had zijn eigen verhaal en antwoord! De Duitsers vertrokken en verplichtten ons opnieuw in die tochtige, oude veewagens te stappen en wij werden naar het doorgangskamp Gross Tychow in Polen vervoerd. Het was een redelijk korte tocht. De Duitsers hadden drie verdedigingsronden rond ons kamp opgesteld omdat de Partizanen hadden geprobeerd het kamp te bevrijden. We bleven daar drie weken en daarna moesten we opnieuw vertrekken, nu richting Hannover, naar ons laatste

kamp: Stalag 357 in Fallingb. Al deze kampen werden gebouwd op zanderige grond (ik denk om te voorkomen dat er tunnels werden gegraven...) en dit kamp was niet anders. De dingen gingen weer zoals we gewend waren en iedere dag na D-Day 6 juni 1944 werden gevangenen uit verschillende landen naar dit kamp gebracht. Rond september 1944 (ik weet het niet zeker meer..) marcheerde een groot aantal geallieerde krijgsgevangenen binnen. Wij wilden graag informatie van hen en tot mijn verrassing ontdekte ik het embleem van B.C.R.'s (Britisch Columbia Rangers) op hun schouders. 'Zou Alf (mijn broer) erbij zijn?' Ik rende naar een van hen en vroeg of hij Alf Stephenson kenden? 'Stevie?' vroeg hij. 'Ik denk het' zei ik. Een wonder, het was een van Alf's tankbemanningsleden en zo hoorde ik dat hij was ontsnapt naar de eigen linies. Hij was in ieder geval in leven. Ons kamp was slechts 16 km verwijderd van Bergen-Belsen waar veel Joden werden gedood zonder dat daar iets tegen gedaan is.

En niemand wist daar in Duitsland iets van af? Onzin!

Toen kwamen de Russen en moesten we te voet verder trekken, wat wij noemden: de 'Black March'. We droegen oude kleding, kregen een Rode Kruis pakket en droegen wat we verder nog hadden in een soort rugzak op onze rug. Duizenden en duizenden verlieten het kamp. Er was verder onderweg geen eten of vervoer geregeld. De eigen kamporganisatie adviseerde om, waar mogelijk, steeds een klein deel van het beschikbare eten te gebruiken en te delen. Wij marcheerden ongeveer 28 dagen al zigzaggend door Duitsland. Waar mogelijk stalen wij onderweg aardappels of ander eten en drinken. Ongeveer de 27ste dag na ons vertrek trokken we de Elbe over. De Russen naderden en versnelden per dag en trokken per dag meer dan 150 km Duitsland in. Er waren veel zieke soldaten met dysenterie en diarree, waar- onder ikzelf. We moesten overnachten in

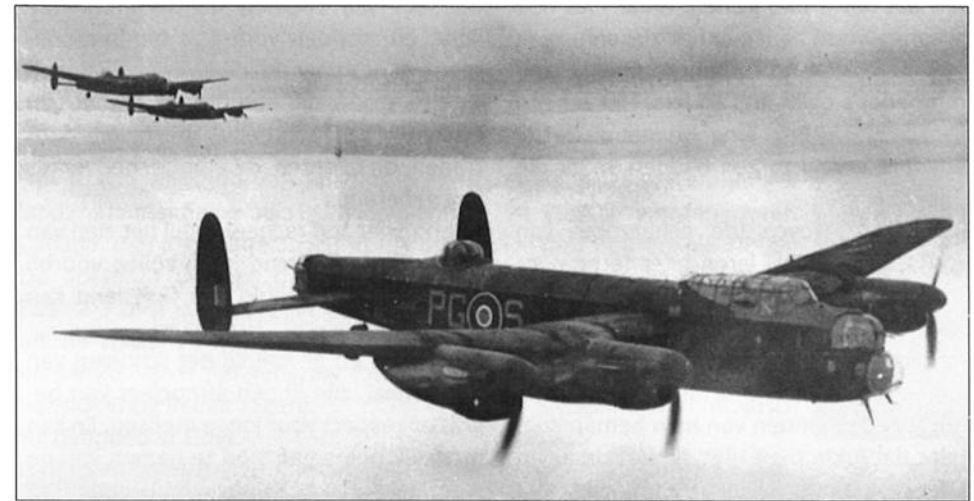

de open lucht met veel doden. Ook vielen doden door de angst van de Duitsers die ieder moment schoten op reacties binnen de groepen. En nu veranderden dingen erg snel en ik begon mij te focussen op andere dingen in mijn gedachten. Dan opeens ... een Britse jeep met twee radiomannen recht voor ons. Iedereen was in extase! De Duitsers gooiden hun geweren weg en enkele jongens pakten die op om de Duitsers onder vuur te houden. HET WAS VOORBIJ!

De tranen vloeiden iedereen rijkelijk over de wangen. We waren vrij. En, echt waar, ik voelde mij 10 jaar jonger. Mijn makker en ik gingen naar een boerderij dichtbij en in gebroken Duits vroegen wij of wij een emmer water konden krijgen voor een bad. De Duitse vrouw gaf aan het de volgende morgen klaar te hebben voordat wij zouden vertrekken naar onze eigen linies. En het bad was klaar. We hebben genoten van het bad en konden daarna de hele dag wandelen richting onze linies,

schouder aan schouder met Duitse luchtmachtofficiërs en luchtmacht personeel. Zij spraken niet en wij evenmin. Wij pakten fietsen af van Duitse legerjongens en gebruikten die totdat wij de autobahn naar Lüneburg bereikten. Auto aan auto met vluchtelingen: Duitse auto's, tanks, vee, geiten enzovoort en natuurlijk ook Amerikaanse legertrucks die de andere kant op reden. We vonden een veldkeuken en zij gaven ons witbrood. Ik dacht dat het cake was. Het was de levensredder!

Wij bleven nog drie of vier dagen in Duitsland en daarna

Een Lancaster van dit type stortte in de nacht van 12 op 13 juni 1943 neer in Teuge

vlogen we terug naar Engeland in Lancasterbommenwerpers. En daar werden we waardig ontvangen en dames gaven ons te eten en spraken met ons alsof zij onze moeders waren. Het was bijzonder en hartverwarmend. Na drie of vier dagen in quarantaine werden we naar Bournemouth gebracht voor verder herstel. Daar ontving ik mijn bevordering tot officier in de Royal Canadian Air Force.

Er lag een telegram klaar van mijn lieve moeder. Hoe ik dat daar heb ontvangen is mij nog steeds een raadsel! Het telegram gaf aan dat Alf was opgenomen in het ziekenhuis van Reading buiten Londen. Ik pakte direct de trein en na enkele uren reizen en overstappen kwam ik aan in Reading en vond het ziekenhuis. Het zag eruit als een aantal barakken en ik werd door Franse zusters naar Alf's bed gebracht. Het was bijzonder om hem te ontmoeten! Ik wilde hem troosten en vertelde hem dat alles weer goed zou worden. Maar mijn ogen gingen automatisch naar de wond ter controle. Hij was geraakt in zijn buik en ik reageerde geschokt. Het was een slecht

uitziende wond. Hoe is dit gebeurd bij mijn broer? Ik pakte zijn hand, hij lachte naar mij en ik vertrok. Afscheid! Toen ik het ziekenhuis uitliep voelde ik mij misselijk worden en kreeg ik een brok in mijn keel en moest onbedaarlijk huilen. Ik moest weg uit het ziekenhuis want Alf mocht mij zo niet zien. Ik herinner mij niets meer van de terugreis naar Londen, maar wel dat ik zonder doel maar bleef lopen door de straten van Londen. Het schoot door mijn hoofd dat ik naar de moeder van onze piloot wilde gaan. Ik werd nerveuzer en kon hier niet mee omgaan. Ik kon haar toch niets meer vertellen dan al bekend was. Het zou beter zijn zo gauw mogelijk naar huis te gaan.

Vader en moeder haalden mij in Saskatoon (Canada) op, toen ik daar aankwam na een lange reis vanuit Londen. Zij keken verwonderd, maar respecteerden mijn stilte. Het was een lange zit in de trein terug naar huis in Rosetown, ieder met de eigen gedachten en ik bad dat zij dit begrepen en mij tijd gaven om te wennen, maar dat de tijd de wonden zou helen. Ik vertelde

hen dat ik Alf had gezien, maar niet hoe zwaar gewond hij lag in het ziekenhuis. Ik probeerde hen op te beuren maar ik zag in moeder's ogen iets anders. Het scheen alsof het langs haar ging. Ik weet nu dat zij beiden erg veel zorgen hadden, maar die niet uitspraken.

Samen met Joyce (de echtgenote van Linton) reisden wij jaren later terug naar Duitsland en gingen met de trein naar Italië om het graf te bezoeken van Joyce's broer, die daar als Canadees soldaat was begraven. Ook probeerde ik de begraafplaats in Holland te vinden van mijn bemanning, maar dat lukte toen niet. Ik wist de juiste plaats niet aan te geven bij ons bezoek aan Amsterdam. Wij bezochten veel andere begraafplaatsen met onze 'jongens'. Het was daar vredig en goed verzorgd. Het was indrukwekkend en dat zal ik nooit vergeten. Ook bezochten wij het concentratiekamp

Dachau. Wij voelden de beklemmende stilte en stonden voor het Joods monument. Ik herinner mij de woorden van een Joodse vrouw die een bezoek bracht aan Dachau: 'Een schreeuw, begraven door tranen, de talenten, de emotie, het verlies van generaties'.

Eisenhower zelf reageerde bij het zien van de kampen: 'Duizend jaren zullen voorbij gaan, maar de schuld van Duitsland kan niet worden gelost'. Hoe waar!

Mijn hoop en gevoel bij het schrijven van dit verhaal, zijn in een atmosfeer van begrip en respect voor jonge mensen. En kan mogelijk helpen afstand te nemen van de wereld van haat en hebzucht. Ik dank God voor mijn vrijheid en goede gezondheid en voor mijn zorgzame familie. Iedere dag is een bonus voor me. Ik heb geprobeerd te vergeven, maar ik wil en zal nooit vergeten.

Met respect en tederheid, Lint.

Het land aan de Zandenallee in Teuge waar de Lancaster neerstortte.

De namen van de omgekomen kameraden van Linton Stephenson: Johnny Lake, "Cuck" Fleming, Gordie Glover, Bill Bradley, Eddie Cummings en "Red" Magill.

naschrift

Bert van de Zedde

*Alf werd 3 of 4 maanden na thuiskomst van Linton vervoerd van Reading (Engeland) naar een ziekenhuis in Vancouver BC Canada, met de granaatscherf in zijn buik. De doktoren durfden niet te opereren. Pas na 3 of 4 jaar werd de granaatscherf uit de maag verwijderd. Alf overleefde en werkte vanaf zijn genezing tot aan zijn pensionering in een zagerij. Hij overleed in 1987.

Linton is inmiddels 93 jaar en hoopt 25 september a.s. 94 jaar te worden. Heeft in april nog enkele ribben gebroken door een val van een trapje. Het gaat naar omstandigheden goed met hem en zijn vrouw Joyce. Er is regelmatig telefonisch contact.

Dodenherdenking op de begraafplaats in Terwolde op 4 mei 1993 bij het graf van de omkomen bemanningsleden van de Lancaster die in de nacht van 12 op 13 juni 1943 in de buurt van vliegveld Teuge is neegestort. Rechts naast Linton Stephenson de heer T.J. Vlastra en wethouder K.B.M. Spekrijse.

Bronnen:

De 'memoirs van Linton Stephenson' zijn bewerkt door Bert van de Zedde. Een origineel is aanwezig in het archief van de OKV.

De foto's zijn deels afkomstig van Linton Stephenson en deels uit het OKV-archief. Ook zijn er afbeeldingen op internet gevonden.

Werkgroep genealogie: Bevolkingsregister

Auke Vlietstra

Burgerlijke stand en bevolkingsregister

In de gemeentearchieven zijn naast de akten van de burgerlijke stand ook de bevolkingsregisters te vinden. Er is een kenmerkend verschil tussen beide. Men heeft dit wel eens vergeleken met het verschil tussen foto en film. De burgerlijke stand maakt momentopnamen (foto) bij geboorte, huwelijk, echtscheiding en overlijden.

Het bevolkingsregister legt vanaf de geboorte allerlei gegevens vast en registreert ook de wijzigingen (film). Niet alleen de namen en data betreffende de persoon, maar ook zijn godsdienst, beroep, zijn adresgegevens en de gegevens over zijn gezin. Eind 1849 kregen alle Nederlandse gemeenten bij Koninklijk Besluit de taak om Bevolkingsregisters aan te leggen. Nu betekende deze wettelijke verplichting tot het bijhouden van het bevolkingsregister

niet dat er vóór 1849 geen gegevens over de bevolking verzameld werden. Al in 1795 had er een volkstelling plaatsgevonden en in de gemeente Voorst is in 1836 voor een deel van de dorpen een eerste opstelling van een bevolkingsregister gemaakt. In Apeldoorn in 1829. De eerste registers waren meer een volkstellingregister dan een bevolkingsregister. Na de volkstelling van 1839 werden wijzigingen (bv. verhuizing) steeds vaker aangeven.

Registreer- jaar	FAMILIENAMEN	VOORNAAMEN	Geboortedatum	Geboortestad	Religie	Beroep	Woning	Woningnummer	Woningsoort	Woningwaarde	Woningwaarde in 1860	Woningwaarde in 1880	Woningwaarde in 1890	Woningwaarde in 1900	Woningwaarde in 1910	Woningwaarde in 1920	Woningwaarde in 1930	Woningwaarde in 1940	Woningwaarde in 1950	Woningwaarde in 1960	Woningwaarde in 1970	Woningwaarde in 1980	Woningwaarde in 1990	Woningwaarde in 2000	Woningwaarde in 2010	Woningwaarde in 2020
1860	Van der	Johannes	1830	Vorst	R.K.	Landbouwer	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1860	Van der	Willem	1835	Vorst	R.K.	Landbouwer	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

bevolkingsregister Voorst 1860 - 1890; bron genver

De oudste registers waren per dorp opgesteld met wijcknummers. Het van tijd tot tijd hanteren van een andere nummering van de huizen, maakte het moeilijk om uit te rekenen in welk huis in een bestaande

rij iemand nu precies woonde. Bij de OKV zijn Jan Siero en Johan Alburg bezig de vele omnummeringen die in de gemeente Voorst hebben plaatsgevonden systematisch in kaart te brengen.

In het bevolkingsregister is meestal nauwkeurig aangegeven op welke datum iemand vertrok naar een andere gemeente en ook welke dat was. Ook bij vestiging vindt men plaats en datum meestal vermeld. Van tijd tot tijd werden er nieuwe registers aangelegd.

Vanaf 1920 mochten gemeente de gegevens ook op een kaartsysteem vastleggen en vanaf 1938 werd het verplicht van iedere inwoner een persoonskaart aan te leggen. Die verhuisde mee als de bewoner naar een andere plaats vertrok (de vorige gemeente hield een afschrift). Na overlijden komt de persoonskaart terecht bij het CBG (Centraal Bureau voor Genealogie) in Den Haag.

De index op het bevolkingsregister van Voorst over de periode 1839-1930 is digi-

taal te raadplegen. In het gemeentearchief (geopend op de maandagen) kunnen microfiches van de registers worden geraadpleegd. Kijk op: www.vorst.nl/wonen/kunst-en-cultuur/historie-van-de-gemeente-voorst/gemeentearchief-voorst/voorouders/index-bevolkingsregister Begin april zijn de Apeldoornse bevolkingsregisters uit de periode 1829-1940 via internet toegankelijk gemaakt. (zie de website van CODA: www.coda-apeldoorn.nl/collecties/coda-archief-kenniscentrum/familiegeschiedenis/bevolkingsregister/)

Bronnen:

- genealogie, cursus van het PBNA, 1980
- website Coda
- website Gemeente Voorst en aanvullende informatie van de gemeente-archivaris mevrouw A. Geerts.

AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL

De lekkerste
Gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (2)

Het Oude Wezeveld

Ed Stol

Als opmaat voor het boek over gevelstenen, muurankers en uithangtekens in de gemeente Voorst, waarvan het de bedoeling is dat het eind december 2015 verschijnt, de tweede aflevering van een serie artikelen, ditmaal over de boerderij het Oude Wezeveld, aan de Oude Wezeveldseweg 18 in Twello.

Het alliantiewapen aan de boerderij Wezeveldseweg 18 te Twello

De hoeve het *Oude Wezeveld*, eertijds *Kleyn Wesevelde* genoemd, was oorspronkelijk het koetshuis annex koetsierswoning en behoort tot het landgoed *Wezeveld*, een van de grote landgoederen in de gemeente Voorst en gedeeltelijk gelegen in de kerspels Twello en Terwolde.

Al in de 14^e eeuw is de veldnaam *Wezeveld* in gebruik en eind 15^e eeuw (en later) ook in gebruik als boerderij- en huisnaam.

oven de voormalige stalingang bevindt zich een van de weinige alliantiewapens binnen de gemeente Voorst. De gevelsteen met het jaartal **1726** en de familiewapens

van de familie Van Hövell van Wezeveld tot Westerfliet (rechtsboven en rechtsonder) met de drie 'heuvels = hövels) en familie Doys (linksboven en linksonder met de drie ballen, 2 - 1).

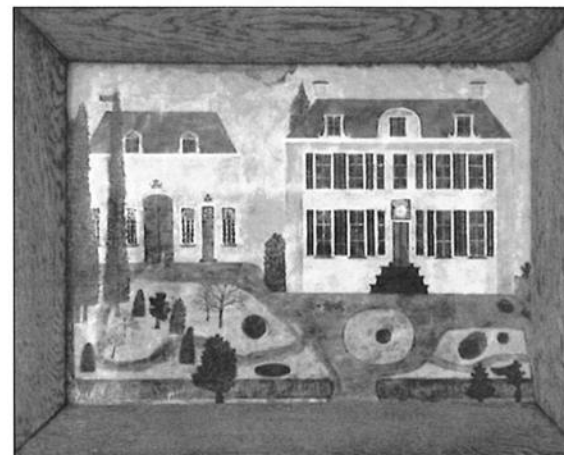
Alliantiewapens worden altijd vermeld als staande achter het schild. De loodzware gevelsteen met het jaartal **1726**, 17 linksboven en 26 rechtsboven, heeft de afmetingen van 130 cm x 82 cm x ± 16 cm; met een soortelijk massa van 2,8 voor deze steensoort (Bentheimerzandsteen) komt deze alliantiewapensteen op een gewicht van ongeveer 478 kg.

De wapensteen is afkomstig uit het in 1870 afgebroken 'oude' *Wezeveld*. De naam is ontleend aan bouwland, een 'wiesefelt', een 'raapveld'. In 1361 en 1366 wordt er in de archieven een 'Johan van Wesevelde van de hofstede *Klein Wesevelde*' vermeld. Waarschijnlijk was hij de eerste eigenaar van het goed *Wezeveld* en is het goed naar hem vernoemd. Een kohier van 1648 vermeldt een jonker Adriaan van Bommel als de eigenaar. Het komt in 1705 door het huwelijk van Otto Ernst van Hövell tot Westerfliet (*1665 - †10 januari 1727 te Deventer), ambtsjonker van Voorst in 1711, ∞ 09 mei 1693 Henriëtta Aleida Doys (*1672 - †09-05-1746 te Deventer), dochter van Willem, heer van Oldenavesathe en Anna Mechteld van Eenschate tot Oldenhof, in het bezit van de familie Westerfliet; beiden zijn begraven in de Lebuïnuskerk te Deventer. Zij voegden aan hun naam 'en Wezeveld' toe. Otto van Hövell liet het *Wezeveld* omstreeks 1726 verbouwen.

De hoeve Oud Wezeveld aan de Wezeveldseweg 18 te Twello

Rond 1870 wordt het 18^e-eeuwse landhuis afgebroken en de gevelsteen die het landhuis sierde overgebracht naar het koetshuis. De beide bouwhuizen die bij het landhuis hoorden (koetshuis en boerderij) bleven staan. Omstreeks 1900 gaat de boerderij door brand verloren en wordt de bestemming van het koetshuis gewijzigd in boerderij. Deze wordt in 1931 drastisch verbouwd. Dit gedeelte van het *Wezeveld* wordt voortaan het *Oude Wezeveld* genoemd.

Het afgebeelde schilderij (± 1900) is gemaakt door Gradus Dijkhof (1848 – 1918); hij was als boswachter op het landgoed het *Oude Wezeveld* werkzaam.

Het is een zogenaamde 'naïeve' voorstelling van de hoeve. Het is later door de familie Dijkhof aan de gemeente Voorst geschonken met de bedoeling het schilderij onder de aandacht te brengen bij een breed publiek. Geheel in lijn met deze doelstelling is met toestemming van de ge-

meente Voorst een foto gemaakt van dit op de eerste verdieping van het gemeentehuis hangende schilderij. Deze afbeelding zal ook in het boek worden opgenomen. De hoeve is een rijksmonument.

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Corrie Stol.

Met de pen door Voorst

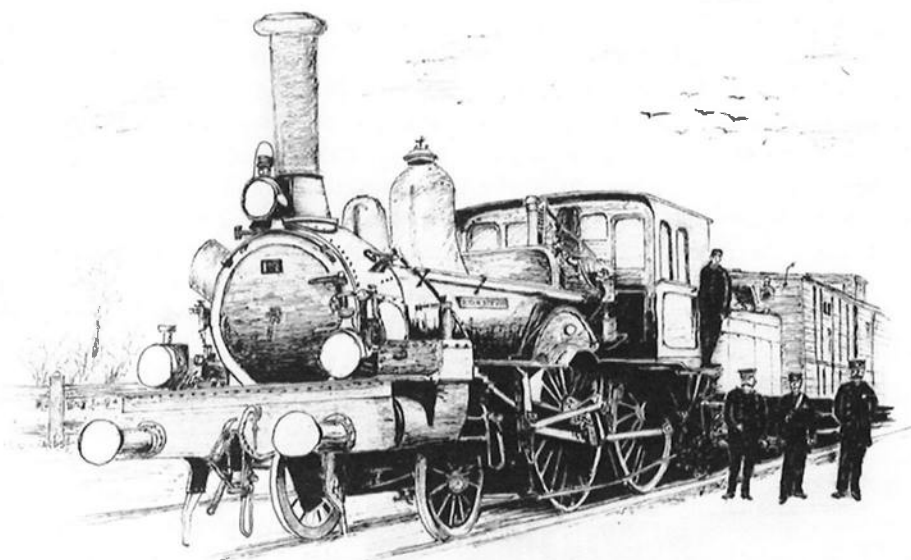
Tekst: Ada van der Goot-van Eck

Tekening: Jan Lubberts

De stoomlocomotief

Een van de nadelen van de stoomtrein ten opzichte van de moderne elektrische trein was de beperkte actieradius van de stoomlocomotief.

De maximale afstand die met een stoomloc kon worden gereden was de afstand tussen Nijmegen en Zwolle. Na zulk een afstand moest de vuile kachel worden schoongemaakt en de onverbrande resten van de kolen verwijderd.

De laatste machinist (Herman ten Hove uit Voorst) van het station Zutphen die nog op stoom heeft gereden, mocht op 7 mei 1982 de spoorbrug te Deventer "open rijden" met een stoomlocomotief.

Prins Bernhard reed met hem mee en aanhoorde tijdens deze rit alle ins en outs over de stoomlocomotief. Het was een van de hoogtepunten in de loopbaan van machinist Ten Hove.

Toentertijd waren er meerdere haltes in

Twello waar men in- en uit kon stappen. Het kon gebeuren dat, terwijl men voor de spoorbomen stond te wachten, de machinist een grote rookwolk aan de locomotief liet ontsnappen.

In 1925 reisde men voor f 3,75 2^e klasse en voor f 2,50 3^e klasse van Twello naar Amsterdam CS.

Na de Tweede Wereldoorlog, de verkeersbrug was opgeblazen, ging alle verkeer via de schipbrug naar Deventer.

Was het hoog water, dan werd de schipbrug er uit gedraaid. Via de spoorbrug kon men bij zo een kwestie van Twello naar Deventer voor een kwartje.

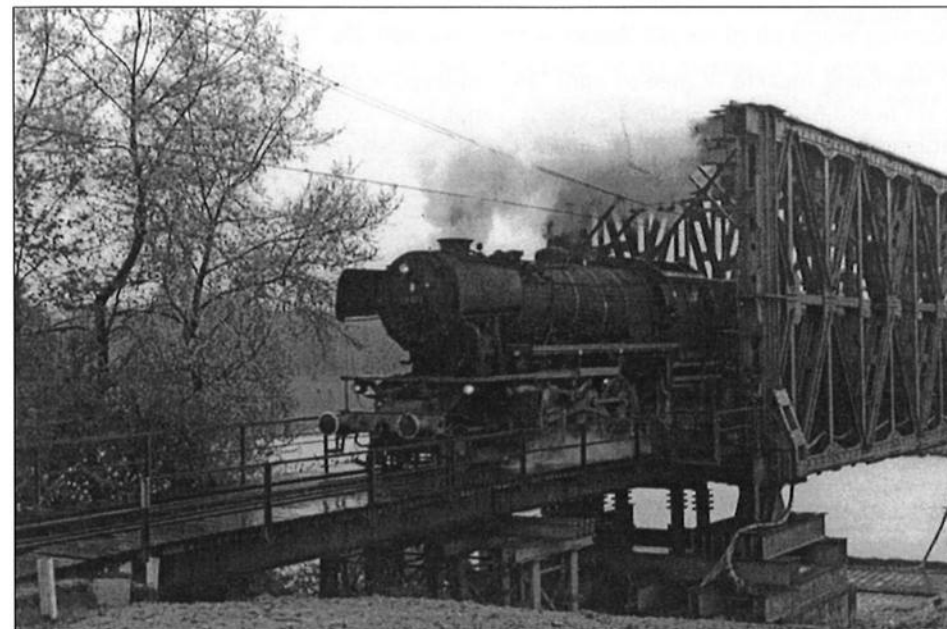
In 1887 wordt het station in Twello geopend en in 1938 voor de reizigersdienst gesloten.

Heropend 1 mei 1940, doch 28 oktober 1944 wordt het station door oorlogshan-

delingen verwoest, waarna in 1947 tot sloop wordt besloten.

Na restauratie van een van de haltes duurt het nog tot 1951 voordat definitief de reizigersdienst vervalst. Ook het goederenvervoer verdwijnt op den duur geheel.

Op 10 december 2006 werd het nieuwe station geopend.

Het 'openrijden' van de spoorbrug bij Deventer op 7 mei 1982

expert Expert Twello	 finance & organisatie www.zedwell.nl E info@zedwell.nl M 06 - 53678562 Koningin Wilhelminaweg 15 7391 ER Twello
--	---

Achter"stallig" dagboek

Hans Duyvendak

"Ihr habt tüchtig gearbeitet Kinder".

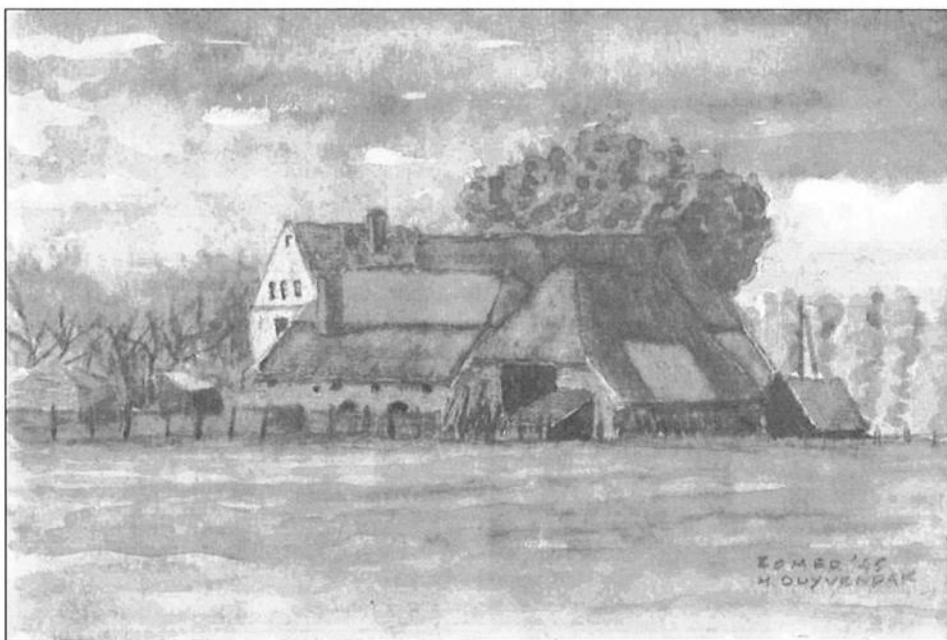
Deze zin en het beeld van de man die dat uitsprak, staan nu na 65 jaar, nog steeds in mijn geheugen gegrift. En daarmee komen niet alleen alle herinneringen boven van de laatste dagen voor de bevrijding, maar het staat bij mij ook symbool voor die mentaliteit van de Duitsers waarvan de voetballers zeggen: "Je hebt pas van ze gewonnen als ze in de bus naar huis zitten."

De bevrijding maakte ik mee in april '45 op de boerderij 'Noord Empe' bij Voorst. Het land ligt langs de spoorlijn Apeldoorn - Zutphen.

Ik was daar terecht gekomen via een familie B. in Tonden, die we al van vakanties voor de oorlog kenden en waar ik drie jaar in de oorlog 's zomers had gewerkt. Om aan de honger in Schiedam te ontkomen, probeerde ik begin maart '45 of ik in Tonden terecht kon. Maar de boerderij was

overvol. Naast het eigen gezin, waren er nog evacués uit Arnhem en onderduikers. Zij hebben mij toen aanbevolen bij 'het bejaarde echtpaar Hupkes in Empe.

Die konden wel een jongeman van 19 gebruiken. De boerin was krom van de reumatiek, de boer demeterend en werkte helemaal niet. Volgens de knecht Ab werkte hij zelfs meestal tegen. Ik zou dat ook meemaken. Er was nog een evacué uit Arnhem, een weduwnaar van 70, die opa

genoemd werd en alleen maar hele lichte karweitjes kon doen voor de kost.

Ik werd meteen op de proef gesteld met het ompspitten van een stuk van de groentetuin. Twee spa diep en de mest er in gewerkt. De mest was onze eigen poep, verzameld in de ton in het huuske. Goed voor de bloemkool volgens de boer. Het was vreselijk zwaar werk, zeker voor iemand die de Hongerwinter nog in zijn gestel heeft zitten. Het gaf me ook een onbedaarlijke eetlust. De boer keek dat steeds met afgrijzen aan en zei dan: "Ie êt mie de oren van't heuft." Waarop de boerin dan zei: "Ach laot 'm toch, den werkt er hard veur." Ik had trouwens de indruk dat ze, zelf geen kinderen hebbend, het juist heel leuk vond, om mij met eten te verwennen.

Al vanaf de laatste week van maart hoorden we voortdurend het zware gerommel van artillerie in het zuidoosten en dat front kwam steeds verder naar het noorden. Wel langzaam, maar dat de Duitsers terugtrokken, merkte je ook omdat er geen V1's meer overkwamen. Je kreeg de indruk dat de geallieerden door de Achterhoek trokken en de IJssel links lieten liggen. Het was angstig dat er zo ontzettend veel artillerie gebruikt werd.

Er was weinig fantasie voor nodig om te beseffen dat het veel schade en burger-slachtoffers zou kosten.

Van 8 tot en met 11 april werden wij beschoten en gebombardeerd, omdat er een Duits kanon in onze boomgaard was opgesteld. Vanaf 12 april brak de hel helemaal los toen de geallieerden bij Gorssel de IJssel waren overgestoken en de Duitsers van de spoorlijn een verdedigingslinie hadden gemaakt.

Drie dagen en nachten hebben we in de kelder, vaak in doodsangst doorgebracht. Gelukkig konden we, als de beschietingen even staakten, de dieren voeren en de koeien melken.

In de nacht van 14 op 15 april verplaatste het kanongebulder zich meer naar het westen en hoorden we alleen mitrailleur- en geweervuur. Om een uur of drie werd het helemaal stil en durfde ik de pot uit de potstoel, die we in de kelder gebruikt hebben, op de mestvaalt te legen, maar ik werd prompt beschoten. Dat moesten wel Engelsen zijn die dachten dat ik een Duitser was.

Na zonsopgang zagen we ineens een motorrijder die van Voorst kwam, op de overweg langs het spoor keek en weer terug reed. Hij zat raar op zijn fiets, zijn benen wijd en heel rechtop. Dat blijft het beeld van de eerste bevrijder.

Nadat deze verkenners wel gemeld zal hebben dat er geen Duitsers meer waren, durfde ik naar de boerderij naast ons te fietsen. Ik werd door twee man achter een mitrailleur onder schot gehouden, maar toen ik riep: 'I am Dutch and there are no Germans in our farm', lieten ze me door.

Op het erf waren ongeveer tien mannen net bezig hun uitrusting om te doen en te vertrekken. Ik sprak de eerste de beste aan en hoorde dat ze Canadezen waren uit British-Columbia. Hij zei: 'You can have our lunch' en hij toonde mij een grote pan waarin een vlezig brij pruttelde. Het vuur eronder was net gedoofd. Er omheen lagen allemaal open blikjes met de tekst 'Meat and vegetables'. In het westen zouden ze er om vechten, maar op de boerderij? Ik nam wat mee terug, maar niemand wilde het proeven.

Later op de morgen fietste ik naar Voorst en zag de verbrande molen en de vele

kapotte huizen. Hier en daar was een vlag uitgestoken, maar het bleef een triest gezicht. 's Middags hielpen we de buurman zijn dode koeien te begraven. Hij had ze in de wei gelaten, toen de familie uit de boerderij moest vluchten. Alle dieren waren getroffen door kogels of scherven. Dank zij een Canadese bulldozer lukte dat vreselijke werk nog voor de avond.

Wij hoorden dat er van een naburige boerderij een gezin van 5 personen gedood was op weg naar een schuilplaats. 's Avonds laat kwam er een Joodse jongeman langs, die overal ging informeren of iemand wist wat er met zijn ouders gebeurd was.

Al waren we heel blij dat we zelf het oorlogsgeweld hadden overleefd, de bevrijdingsdag was niet zo vrolijk als we ons hadden voorgesteld.

Hof van Twello

Rijksstraatweg 17a - 7391 MH Twello
Tel. 0571-270014
www.hofvantwello.nl

Voor Catering en Blote Voetenpad:
06-12635320
info@hofvantwello.nl

Geopend:
Dinsdag t/m zondag van 10.00 tot 17.00 uur.

Van 1 november tot 21 maart dinsdag en zondag gesloten.

Lekker | | Lokaal

Naschrift redactie

Het artikel dat we van de heer Duyvendak ontvingen is de samenvatting van een door hem geschreven gedetailleerder dagboek over de laatste oorlogsdagen in Voorst. De redactie wil dat dagboek in een later stadium volledig publiceren, nu was daar geen ruimte voor.

De aquarel op bladzijde 38 is door hemzelf geschilderd. Het origineel bevindt zich in de nieuwgebouwde boerderij "Noord Empe", die in de plaats kwam van de oude boerderij die in 1992 is afgebrand.

Al meer dan 800 jaar wordt er geboerd op de grond waar nu Hof Van Twello gevestigd is. En dat niet zonder reden. In de bodem bevinden zich leem en oerlagen die het waterhoudend vermogen van de grond verhogen. En dat was veel waard in een tijd zonder beregeningsinstallaties. Nog steeds profiteren wij van deze bodem-eigenschap. Onze wijngaard bijvoorbeeld groeide zeer voortwarend weg, en ook onze groeten, kleinfruit en boomgaarden hebben elk seizoen baat bij deze prima groend. Het bewijs leveren wij elke week in onze streekwinkel waar niet alleen onze eigen producten maar ook die van andere ambachtelijke producten uit de streek te koop zijn. Van karnemelk tot geitenkaas, van hertenvlees tot de heerlijkste biefstukken. Ook voor al uw catering staan wij klaar!

Informeer hier eens naar: info@hofvantwello.nl

Elke dag een streekmenu

De Kozakkenhut op landgoed De Poll

Arjo Fransen

in samenwerking met de redactie

In het kader van de viering van 200 jaar Koninkrijk in Nederland, is de laatste tijd de focus gericht op o.a. het jaar 1813, toen Nederland werd bevrijd van de Franse bezetting en onafhankelijkheid kreeg. Wie Nederland eigenlijk heeft bevrijd in 1813, krijgt weinig aandacht in de media en bij de historici. Het waren in onze streek o.a. de Pruisen en vooral de Kozakken uit Rusland. Dat die bevrijdingsstrijd hier in deze streek ook aan de kant van de bevrijders doden heeft gekost, is blijkbaar aan de aandacht van de historici ontsnapt. Bij de historische verslaglegging is de aandacht meer gericht op de legendarische veldslagen bij Leipzig en Waterloo.

De Kozakkenhut in Voorst

De verhalen die ik over De zogenaamde Kozakkenhut in de bossen van het landgoed de Poll bij Voorst hoorde hadden vaak een mystiek karakter: stond de hut er nog of niet. Het mystieke karakter van de verhalen werd nog extra bevorderd doordat het enorme landgoed de Poll niet zonder toestemming van de eigenaar mag worden betreden.

Toen ik jaren geleden met een inwoner uit het dorp Voorst die ter plekke goed bekend was met toestemming het betrokken terrein betrad, vroeg ik hem naar de Kozakkenhut en naar de plek waar die gestaan had. Zijn antwoord was wazig. Hij zei letterlijk: "Ik zou als ik jou was de plek maar niet betreden, je zakt weg in het moeras". Daar kon ik het mee doen.

Mijn aandacht werd enige tijd geleden gevestigd op een ruim honderd jaar oud artikel in een vergeeld tijdschrift. In dat tijdschrift stond een afbeelding (zie bijgaande foto) van de Kozakkenhut, toen nog in volle glorie verkerend. De hut bestond volgens de bijgevoegde tekst uit boomstronken en wortels. De Kozakken zouden de hut gebouwd hebben als tijdelijk onderkomen tijdens hun bevrijdingsstrijd.

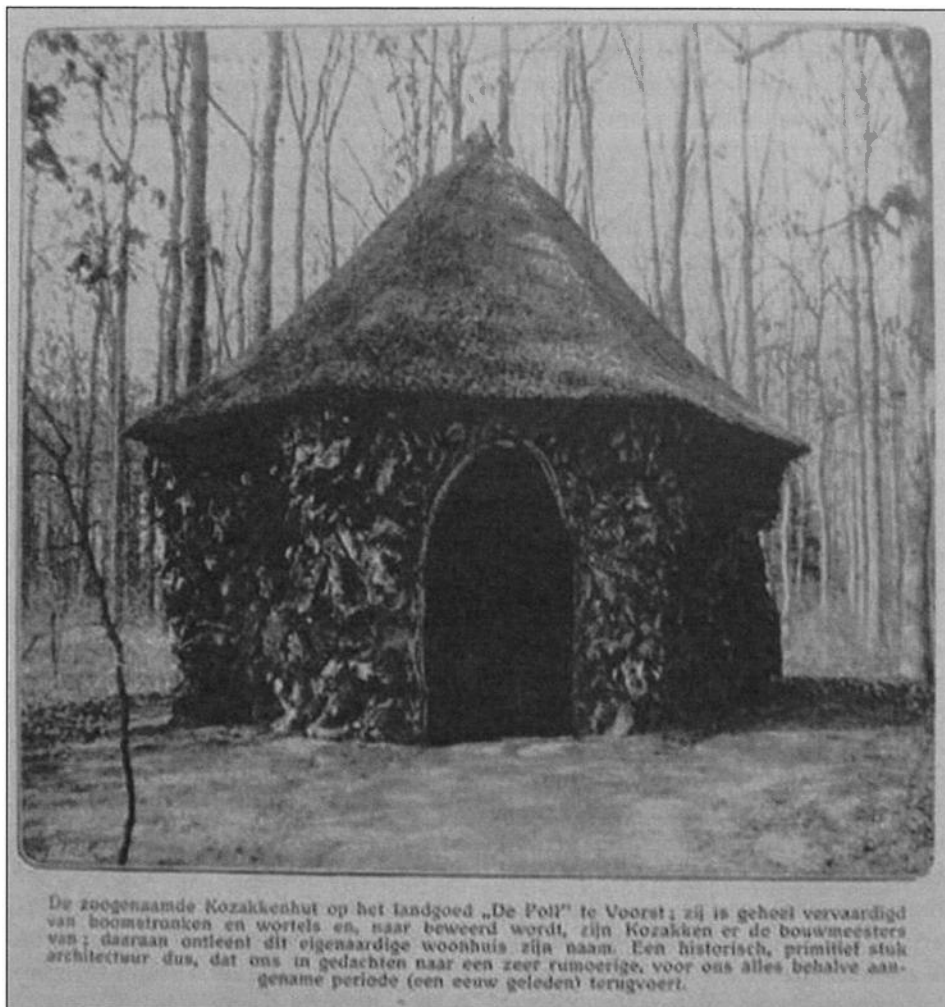
Wat gebeurde er met de Kozakkenhut?

Wat er na 1813 met de Kozakkenhut is gebeurd, is niet altijd even duidelijk. Blijkens de zojuist genoemde foto uit ongeveer 1913, heeft de hut de eerste honderd jaar goed doorstaan. Hoe ontdekte de toenmalige fotograaf de hut? In die tijd zwierven rondreizende fotografen en verslaggevers door Nederland om hun foto's van de bezienswaardigheden die zij ontdekten te plaatsen in de eerste geïllustreerde tijdschriften die kort daarvoor waren ontstaan. De lezers konden genieten van al dat moois dat daarvoor was ontdekt. Men wist daar immers weinig of niets van af in die tijd. Er was geen televisie en natuurlijk geen internet. Het reizen werd wat makkelijker door de eerste auto's die op de weg verschenen.

De hut heeft het na 1913 nog een tijdje volgehouden tot de fatale oorlogsperiode 1940-1945.

De Duitse bezetters maakten de naburige bomendijk kaal uit verdedigingsoogpunt. De hut werd ook beschadigd.

Het ANWB-blad "de Kampioen" maakte na de oorlog in april 1949 melding, dat de Kozakkenhut nog bestond, maar in beschadigde toestand.

Uit De Prins van 9 dec 1911

Ook het Zutphens Dagblad plaatste een bericht van die strekking. Er werd bericht dat er plannen waren tot herbouw.

De geschiedkundige prof. dr. W. Jappe Alberts constateerde in 1972 in zijn boekje "Uit de historie van Voorst" op bladzijde 40 dat de Kozakkenhut op dat moment niet meer bestond.

Maar hij had het kennelijk niet bij het juiste eind, want op internet duikt de hut op in een beschrijving op de site van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed.

In het monumentenregister staat de Kozakkenhut als een beschermd object geregistreerd. (zie volgende pagina)

KOZAKKENHUT

Midden in het wandelbos op de Plattenberg staat op een verhoging een van boomstammen vervaardigde hut, die geïnspireerd is op de voorbeelden van tuinsieraden afgebeeld bij Van Laar (1802): 'een tekenachtige ruwe hut van boomstammen met mosch tusschen beiden volgestopt'. De hut komt voor het eerst voor op de kaart van De Man (1805). Op de kadastrale minuut staat de naam 'de Kozakken Hut' geschreven. De hut staat op een cirkelvormig grondvlak, is opgetrokken van staanders, waartussen vakken met boomstammen en takken gevuld. Van twee gebogen stammen is een spitsboogvormige toegang gemaakt die uitziet over het water. Te weerszijden twee ruitvormige openingen. In de hut een cirkelvormige bank, eveneens samengesteld van stammetjes. Het bouwwerk wordt met een rieten dak afgesloten.

Waardering:

KOZAKKENHUT, behorend tot de historische buitenplaats De Poll, van algemeen cultuurhistorisch belang

- wegens de ouderdom
- wegens het type
- wegens de zeldzaamheid
- als voorbeeld van een tuinsieraad uit het boek van Van Laar
- als element in het landschapspark

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Lees ook de artikelen van Elze Luikens over de Kozakken op:

<http://elzeluikens.wordpress.com/2013/11/11/de-kozakken/>

De hut blijkt dus al gebouwd te zijn voor de komst van de Kozakken en bij navraag bij het rentmeesterskantoor Witte, dat "De Poll" beheert, kwam naar voren dat er inderdaad nog wel iets van de hut over is, maar dat er voor restauratie momenteel geen gelden beschikbaar zijn.

Misschien zijn er lezers, die over de Kozakkenhut nog iets meer kunnen vertellen. Het zou, met dit artikel, een mooie aanvulling kunnen zijn op de kennis die beschikbaar is over dit object, dat in het verleden blijkbaar landelijk aandacht wist te trekken.

Bronnen:

- Rijksdienst voor het cultureel erfgoed
- Artikel uit het Tijdschrift de Prins van 9 december 1911
- afbeeldingen archief OKV

Het ontstaan van de "Houthandel en Zagerij De Wilpsche Dijk" in Wilp bij Deventer.

door J.H. Wassink

De heer Wassink, voormalig bedrijfsleider van de "Houthandel en Zagerij De Wilpsche Dijk" heeft een dagboek bijgehouden. Het gaat over van alles en nog wat, sportuitslagen, het weer, natuur, familiegebeurtenissen, overlijden van bekende mensen in Twello. Maar ook over het ontstaan van het bedrijf.

Hij schreef n.a.v. daarvan rond 1957 onderstaand verhaal op.

Alle begin is moeilijk zegt een Hollands spreekwoord. Dat werd ook ondervonden bij de oprichting der zagerij.

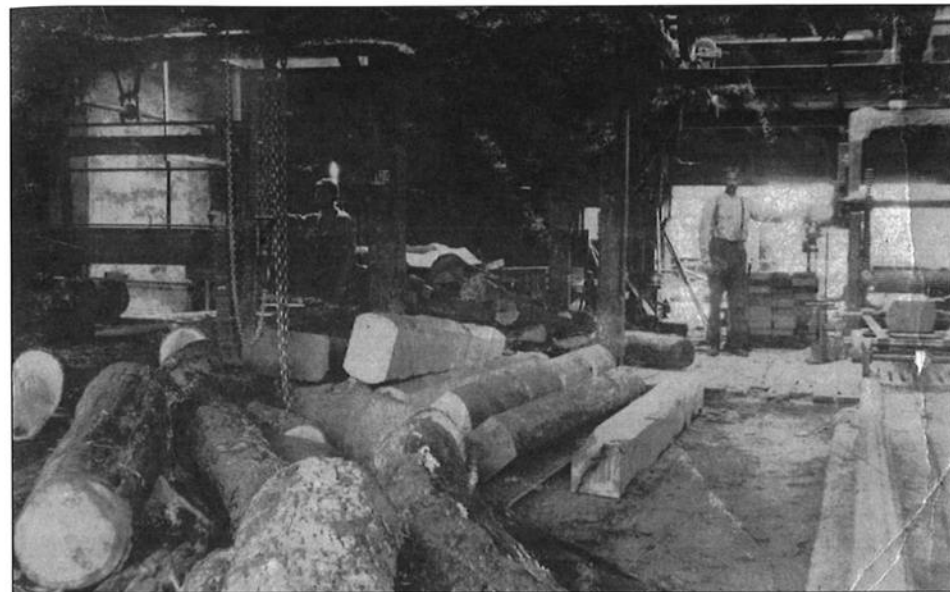
Het begon er al mee om een geschikt terrein te krijgen. Eerst werd op de "Flierkamp" ingezet, toen kwam de "Bijvank" te koop op "de Ziele", allen te Twello. Verder de houtzaagmolen op het Bolwerk te Deventer.

Op het laatst werd een oud huis plus wat grond, o.a. de halve weide gelegen aan de Vermeersweg te Twello (Wilp), van de heer Hein Groen daar gekocht. Dat was in april 1916. In mei daarop ging o.a. Dries of Andries van Ommen, werkzaam als

timmerman bij de nieuwe koper, de heer W. Vunderink (wonende Mr.Jordensweg te Twello, welke daar een aannemersbedrijf uitoefende), naar het oude huis om het af te breken en de verkregen oppervlakte bouwklaar te krijgen, tevens werd er een kolk gegraven voor het wateren van rondhout, tevens om koelwater op te lozen. De eerste zaagmachine werd nl. aangedreven door stoom (locomobiel), daarna kwam een gasmachine, vervolgens nog een tweede. Doordat het weiland maar voor de helft was gekocht, moest het tweede stuk van H. Groen van afrastering worden voorzien.

personeel "De Wilpsche Dijk" in 1934 rond de 'mallejan'

Vervolgens werd er eind mei 1916 in de havens van Rotterdam (van de zgn. Gemeentelijke Handelsinrichtingen) een perceel voor afbraak gekocht, welke voor de zagerij zou kunnen worden gebruikt. Eind mei 1916 werd de reis naar Rotterdam aanvaard en gingen er 10 dagen mee heen voordat alles goed en wel in een schip zat. Met de pinksterdagen kwam het schip in Deventer aan. Dinsdag begon het lossen achter café 't Spijker (IJsselhotel) en de afbraak werd op de loswal gezet. En toen begon het water te wassen, zodat het schip verder aan de Welle gelost moest worden, wat met het oog op de schipbrug weer een heel oponthoud was. Daarna werd met de opbouw begonnen. In augustus 1916 was men zo ver gevorderd, dat met het plaatsen der machines kon worden begonnen. Eerst het leggen van de hoofdas met schijven en het zaagraam. De eerste drijfkracht was een locomobiel, het leek een heel oude, er stond geen jaartal op.

Het krijgen van water bleek ook een hele toer te zijn, de pomp had geen capaciteit genoeg om het water uit de grond in de ketel te pompen en dus werd er een ton tusschen gezet.

Eind september 1916 werd er voor het eerst gezaagd, nu dat ging ook al (ongelijk) ongeregeld, om aan kolen te komen was een hele tour. Herman stookte zo hard, dat de roosters in de vuurkuil terecht kwamen; 's avonds werden dan de machines met wat monteerwerk weer in orde gebracht. Een dag of wat later kwam er blauwe verf in de ton met het gevolg dat de pomp niet werkte en er kwam stoom in het peilglas. Na een maand gedraaid te hebben moest er schoon water in de ketel, het mangat opnieuw verpakt en daar draaide de zaak weer. Totdat een paar dagen later de riem ingekort moest worden omdat er teveel stoom kwam, zodat de pakking bij het mangat losvloog en er geen locomobiel te zien was. Een klant liep al wat hij kon en zei: "De boel vliegt nog in de lucht."

In het van voorjaar 1917 werd begonnen met de eerste zuiggasmotor, dat moest eerst nog geleerd worden, een halve dag gasdraaien en de motor liep niet meer! Na een hele dag met de magneet in de weer te zijn geweest liep hij weer. Als er werd gevraagd wat eraan scheelde, dan werd er geantwoord: "Ik weet het niet." Toen kwam de eerste machinist, Puts geheten, en ging het een beetje geregeld.

Eind 1917 werd er besloten tot aankoop van het stukje weiland van H. Groen, welke gelegen was in het verlengde van de zagerij wat ten gevolge had, dat er onenigheid ontstond tussen directeur (W. Vunderink sr.) en commissarissen (Frits Haverkamp en Van Tongeren) met gevolg dat de directeur W. Vunderink werd geschorst, dat duurde drie dagen en de zaak was weer voor elkaar.

In 1920 stond het water hoog aan de Wilpschedijk. Eerst ging het nog wel, maar het duurde niet lang of de kelder stond vol water. 's Morgens eerst weer water schep- pen maar op het laatst zat er veel hout in de kelder daar de hele vloer stuk ging. De verlichting was ook al net als het andere. In het eerste begin petroleum, daarna zelf

een dynamo, doch door het ongeregelde lopen van de motor hadden we het beste licht na het beëindigen van de arbeid. Men zat de meeste tijd half of geheel in 't donker.

En dan die gasmotoren en in het laatst nog wel twee van die gasmotoren!

De tweede motor was gekocht in ruil voor een partij kisten van de firma Linthorst eierexporteurs op Pothoofd te Deventer.

De ene motor liep vooral bij mistig of regenachtige dagen slecht. Deze gasmotoren werden gestookt met kolen, welke gas produceren. De gasmotor was voorzien van een luchtketel, waarmee door luchtdruk de motor op gang gebracht moest worden, doch was de magneet vochtig dan werd er geen contact gemaakt en de luchtketel raakte uitgeput en dan moest men met een man of 4-5-6- die motor weer aan de gang zien te krijgen door samen aan de hoofdriem te trekken. De machinekamer bevatte door dat gas produceren een benauwende lucht voor de mensen, die aan de riem moesten trekken! Machinisten waren o.a. Puts jr., Puts sr., H.J. Wassink, H. Waanders en H. Brink.

Markeboeken van Voorst (10) De Teugse - of Silvoldermark

B.W. van 't Erve en J. Lubberts

De Silvolder- of Teugse mark was oorspronkelijk een bisschoppelijke enclave te midden van de goederen van de Gelderse graven. De Silvoldermark behoorde tot de grotere marken. Later werden hierin de kleinere marken Mosselsgoor, Haefenk en Hertelaer opgenomen.

Tot de Silvoldermark behoorden oorspronkelijk (rond 1600) de volgende boerderijen die een waardeel, aandeel in de woeste grond van de marke hadden:

Het 'Dijxeinde' van de heer van Doddendael tot Duistervoorde	waer 1
Het 'Slijkhuis' van de heer Palche van den Heüvel	waer 2
Den 'Beukelaar' van den heer Johan van Bommel	waer 1
Den 'Havercamp' van den heer secretaris de Quade	waer 1
De 'Flesse of Ganzevles' van Jan Daniëls Schut	waer 1
De 'Honschoten' van de heer Craijnk tot de Beele	waer 1
Het 'Honschoten' van de heer Derkx Mulder	waer 1
Den 'Bolkhorst' van Peter Berends	waer 1
Den 'Hoffen' van de heer van de Lathmer	waer 2
Den 'Hombroke' van het groot gasthuis te Deventer	waer 1
Den 'Schokkenkamp' van Jan Bannier	waer ¼
Hendrik Kouckouk bij zijn plaats	waer ¼
Jochem Jacobs bij zijn plaats	<u>waer ½</u>
Samen	waer 1
	waer 1

De 'Beukelaar' was oorspronkelijk de woning van de Markerichter. De naam van de hofstede is in de 17^e eeuw veranderd van 'Borchstede Silvolde' in 'Beuckelaar', later geschreven als Beukelaar. In de domeinrekening van de Veluwe over 1333 -1334 werd de Silvoldermark aangeduid als 'Communitas Silvonden' en in de tijnsregisters als 'Sylvondermark'. Silvolde is afgeleid van het Germaanse Silvulda hetgeen huis in het woud betekent.

In de markeboeken werd altijd gesproken over de 'Silvoldermark'. Echter in 1706 werd vermeld: de 'Silvoldermark op de Teuge'. Op de markevergadering van 1716 werd voor het eerst gesproken over de Teugse - of Silvoldermark. Hoogst waarschijnlijk kwam in die tijd de naam Teuge meer in gebruik dan voorheen.

De notulen van de vergadering van de geërfden op 17 september 1696 vermeldden dat men naar aanleiding van misstanden in de marke de oude voorschriften uit het markeboek van 1603 weer streng wilde handhaven en zo nodig vernieuwen.

Het waren hier, evenals in de andere marken, de misstanden die werden aangehaald.

Pentekening van "t Huys den Beukelaar" naar Cornelis Prink door Andries Schoemaker, 1829

Bijvoorbeeld bij de verdeling door de boerrichter van een stuk land (in gelijke delen) door loting of trekking. Die werden aan de geërfden toegewezen om plaggen te maaien. Wie er niet mee eens was en bleef protesteren kreeg een boete van een oude schilt. Wat men toegewezen kreeg mocht ook niet worden verkocht of gegeven aan personen buiten de marke. Dit gold eveneens voor het afgraven van turf, het hakken van hout, het plaatsen van bijenkorven, enzovoort.

Men was op het gebruik van de woeste gronden aangewezen. De boerderijen hadden grote behoefte aan woeste grond. Evenals nu waren er ook droge en natte jaren. Een van die droge jaren was 1699. In dat jaar besloot het markebestuur om een niet al te groot stuk land aan te wijzen om te plaggen. Men was bang dat het bij

droog weer veel te makkelijk ging en de boeren te veel zouden afplaggen.

Niet alleen problemen met de droogte kwamen voor, maar ook ruzies. Jan Gerrits Siel had problemen met de markerichter over het kappen van een "klaterpepple". Hij hield het kappen van een (ratel)populier die op markegrond stond tegen, maar hij had ook problemen met het (ongeoordloofd) steken van plaggen. Deze Jan Gerrits Siel komt in de markeboeken vaker voor als een moeilijk man. Zijn vrouw schijnt niet veel beter te zijn geweest, want zij schold Cornelis Derix op het Slijkhuys uit voor schuppedief. Uiteindelijk is alles in der minne geschikt. Het markeboek vermeldde hierover: "Soo is het dat door tussen spreken van goede en vredelievende heren besloten dat Jan Gerrits Siel de voorste boom zal mogen houden als bescherming

voor zijn huis tegen de wind. Kosten een halve rijxdall en bovendien afstand doen van alle rechten in de marke zoals plaggen steken, enzovoort". Zijn huisvrouw verklaart dat zij uit "haestigheid" Cornelis Derix had nageroepen. Tot slot moest Jan Gerrits drie rijksdaalders betalen wegens onkosten.

Ook Harmen Henrix Ruijp heeft problemen met het markebestuur. Hij heeft een scheijdboom (grensboom) die op de grens stond van de Silvoldermark en het Woolse of Terwoldse Veld weggehouden. Daarvoor moest hij aan de boerscholt¹ twaalf stuivers betalen en aan de scheuter² zes stuivers. Zij moesten daarvoor de boomstomp uitgraven en er een nieuwe boom planten.

De grenzen van de marken zijn nauwelijks of helemaal niet te achterhalen.

Het volgende voorbeeld laat zien hoe

de grens kon worden bepaald. "De erfgenamen hebben den boerscholtus J.J. Bredenoort versogt en gequalificeert om limit scheidinge te maken tussen het Apeldoornse en Teugse veld, door het opsetten van eenige hoopen grond, en tussen de Teugse markt en Twello te scheiden door een opgesette eijken paal, waar op gehouden moet zijn Teugse of Zilvolder markt".

De hopen grond zullen ondertussen wel geëgaliseerd zijn. Soms was de beschrijving nog simpeler. Dan werd bv. geschreven: "van het wilgenbosje langs de wetering naar de peppelen aan de dijk".

Evenals in de andere marken was ook hier een scheuter aangesteld. Deze scheuter kreeg in de Franse tijd de titel van garde champêtre. De scheuters van de Teugse mark hebben lange tijd gewoond in de Hutte, Woudweg 12.

De functie ging vaak over van vader op zoon. Als het gaat over het salaris van de

Boerderij Woudweg 12, Teuge (voorheen de Hutte en in 1992 afgebroken)

scheuter dan wordt het iets moeilijker. Hij had de Hutte plus een stuk land gehuurd van de marke. Werd zijn functie van scheuter beëindigd dan moest hij de Hutte verlaten. Zijn overige inkomsten bestonden uit het werk dat hij voor de marke deed. Bovendien kreeg hij af en toe een nieuwe hoed. Daarbij werd uitdrukkelijk verteld dat hij zijn best moest doen: "Is door de gesamentlijke erfgenamen vorders goedgevonden, dat om den marktscheuter des te beter te doen vigileren, en zorge dragen, dat de markt niet gespolieert³ of beschadigt worde, van hem boven en behalven zijn ordinaris emolument voor ditmaal weder toe te leggen een nieuwen hoed ter waarde van twee gulden 5 st. Wordende den markeschrijver ten dien eijnde bij deezen gequalificeert om zodane hoed te koopen, die aan hem bij vertoninge der quitantie in zijne rekeninge in uijtgate zal worden gevalideerd". Het is waarschijnlijk dat deze hoed ook bedoeld was als teken van zijn functie.

Mogelijk heeft oud minister Kok het markeboek van Teuge ook gelezen. De marke kwam geld te kort. Men besloot om voor iedere waar een gulden te laten betalen. Evenals het kwartje van Kok kwam elk jaar die gulden als inkomstenbron terug. Uit de markeboeken zijn veel boerderijnamen en bewoners te herleiden. Om enkele voorbeelden te noemen:

-De Cremerij³, nu Rijksstraatweg 208. In 1719 verzocht Frederic de Cremer aan het markebestuur om een uitweg. Hij mocht op grond van de gereformeerde diakonie een huisje bouwen. Hij krijgt een uitweg naar de markeweg voor tien stuivers 's jaars. De ene keer wordt hij Frederic de Cremer (Cramer) genoemd en

een andere keer Frederic van Til (Tiel). In 1821 neemt Reinder van Hoor de Cremerij over van Peter van Til. Reinder is een zoon van Berend Jan van Hoorn en Janna Hattink die het Dijkje bewonen, later het Vlesse Vonder genoemd. In 1832 bestaat de Cremerij nog, maar in 1865 niet meer.

- Een ander huisje dat genoemd werd is de Keet, Rijksstraatweg 195.

In 1817 werd de straatweg van Apeldoorn naar Deventer (de huidige Rijksstraatweg) verhard. De weg werd in het spraakgebruik als Steenweg aangeduid. Ten behoeve van het werkvolk werd er een bouwkeet neergezet. Deze keet stond op grond van de marke, dicht bij het huis van de familie Oosthof. Twee jaar later toen het werk af was en de keet afgebroken diende te worden doen Egbert Helderman en zijn vrouw Fenneken Teunissen het verzoek om daarin te mogen wonen met hun twee kinderen. De kinderen waren 12 en 14 jaar oud. Het markebestuur staat dit toe tegen een pacht van 12 stuivers per jaar. In 1855, wanneer Helderman is overleden, verzocht buurman Oosthof aan de marke of hij de keet mocht afbreken vanwege hinder. Hij kreeg geen toestemming en de opdracht dat hij zich in der minne moest schikken met de weduwe Helderman en haar zoon Hendrik.

¹ Plaatsvervanger van de markerichter.

² Afgeleid van 'schut' of 'schot' wat afgepaald stuk land betekent; het schutten of schotten van vrijlopend vee was één van de taken van de scheuter.

³ Spoliare = beroven, plunderen

⁴ De redactie is nieuwsgierig of iemand iets meer weet van deze (afgebroken) boerderij. Mogelijk is er een tekening o.i.d. bewaard gebleven.

Johann Carl Goldenberg ... wie was hij?

Milly Westerhuis-Duvoort

*Zoekende naar gegevens over de veelzijdige historie van **Zes eeuwen Duistervoorde**, waarover het gelijknamige boek een jaar geleden is uitgekomen, werd ik steeds nieuwsgieriger naar de gezichten die bij bepaalde personen hoorden.*

*Voor deze **Kroniek van een buurtschap** waren het voormalige kasteel Duistervoorde en het ontstaan van de katholieke kerk de twee belangrijkste onderwerpen en die vereisten ieder voor zich gedegen onderzoek.*

Wat mij persoonlijk erg bezighield was de vraag: Wie waren ze, de leden van die vier adellijke geslachten die er eeuwenlang gewoond hebben, wat deden ze en vooral hoe zagen ze er uit? Zij waren immers ook het 'gezicht' van Duistervoorde? Lang ben ik bezig geweest hun portretten op te sporen, in archieven, op kastelen en bij nog bestaande families.

Gelukkig waren er van de adellijke families in een paar kastelen, in binnen en buitenland, wel enkele prachtige familieportretten te vinden; ze staan in het boek afgebeeld.

Fotografie, als alternatief voor de portretkunst, kwam begin 19^e eeuw langzaam tot ontwikkeling.

Al in de eeuwen daarvoor ontstond de behoefte en de noodzaak om voor het nageslacht een beeld te krijgen van de voorouders en dus werd er volop geschilderd. Zo werden de portretten van deze voorouders door de adel ook gebruikt als bewijs dat men toch echt een sterke kwartierstaat¹ had, nodig om in de ridderschap opgenomen te worden.

Het was dan ook veelal de adel en de maatschappelijk hogere klasse die familieportretten liet vervaardigen. In kastelen en landhuizen zijn ze te vinden

op hoge wanden in de portrettengalerij en de grote zaal. Gezichten van de vele voorouders die van bovenaf streng toezien op hoe hun nageslacht het familiebezit beheert. Portretten waren dus heel belangrijk en ook in welgestelde niet adellijke families, zoals die van regenten en kooplieden, namen ze een prominente plaats in.

Zo moest er van Johan Carl Goldenberg, een van de laatste eigenaren van kasteel Duistervoorde en welgesteld koopman, beslist ook een portret zijn, maar waar was dat?

Terug naar Duistervoorde.

Als in 1829 de laatste adellijke bezitter van het kasteel, Antoinette Maria *Freifrau von Vittinghoff von Schell zu Schellenberg*, het huis middels haar zoon August von *Nagel-Doornick zu Vornholz*, Duistervoorde en *Doddendaal* verkoopt, komt het huis voor het eerst in handen van een niet adellijke en niet katholieke eigenaar: Johann Carl Goldenberg

Johann Carl Goldenberg (1788-1876).

Hij was getrouwd met Femmina Smit Doornbosch (1796-1879) en bewoonde het kasteel Duistervoorde met zijn gezin van 1829 tot 1863.

Zijn ouders en voorouders kwamen uit het plaatsje Iserlohn in Duitsland, waar Johann Carl ook geboren werd. Zijn ouders vestigden zich in Deventer. Het echtpaar Goldenberg kreeg tien kinderen, waarvan er vier vroegtijdig gestorven zijn aan cholera en enkele getrouwd zijn met leden uit plaatselijke prominente families.

Johann Carl stond te boek als grootgrondbezitter, landbouwer en wijnhandelaar. Als grondbezitter onderscheidde hij zich in zijn tijd als de grootste particuliere grondeigenaar in de gemeente Voorst met 118.80.32 hectare bouwland en landerijen. Daarbij bezat hij ook de molen van Duistervoorde en de hofsteden.

Johann Carl heeft het landgoed 34 jaar in zijn bezit gehad. Daarna verkocht hij het kasteel aan Johan Hendrik Timme en vertrok naar Zutphen waar hij op de Zaadmarkt zijn wijnhandel dreef. Het bezit Duistervoorde was toen al behoorlijk geslonken door de vele verkopen van zowel grond als boerderijen.

Ondanks intensief speurwerk in archieven, in musea, op internet, op genealogische sites en het regelmatig raadplegen van stamboomforums, kon ik geen portret van Johann Carl vinden. Zo heb ik alle 'Goldenbergs' in het telefoonboek opgezocht – tenslotte was het geen veel voorkomende naam – en al deze families aangeschreven, maar jammer genoeg geen treffer.

Uiteindelijk heb ik een oproep geplaatst op een stamboomforum en ook dat leverde niets op, tot ik midden april 2014 een berichtje in mijn mailbox vond. Een mevrouw uit het noorden van het land had mijn oproep (2 jaar na dato!) gelezen en schreef mij dat de 'gezochte' Johann Carl haar betovergrootvader was. Een

afpraak was snel gemaakt en hoe voel je je dan als je tegenover een rechtstreekse afstammeling zit van de man die ten tijde van het schrijven van het boek voor jou een eigen leven is gaan leiden? Als je mag bladeren in het lijvige familieboek, eigenhandig geschreven door Johann Carl in een zwierig handschrift waarin hij ook vertelde over het leven op Duistervoorde? Dat dit genieten was zal iedereen die met historie bezig is kunnen beamen.

Nog meer genieten werd het toen de portretten van Johann Carl en zijn vrouw Femmina op tafel kwamen.

Eindelijk 'oog in oog' met de man die me al die tijd geïntregeerd had. Helaas had ik dit materiaal nog niet beschikbaar bij het samenstellen van mijn boek.

¹ Een kwartierstaat is een stamboom tot vier generaties terug zowel van vaders als van moeders kant.

Katerstede Hövells Hofstede

F. J. H. Jongbloets

Dit artikel over Katerstede Hövells Hofstede aan de Oude Rijksstraatweg 7 te Twello - de boerderij van de familie Demmers- is geschreven naar aanleiding van een oproep over schilderijen van historische gebouwen voor de rubriek 'Uit de Kunst'. De twee afgebeelde schilderijen zijn in 1970 gemaakt door Piet de Haan uit Twello. De boerderij en werd tot aan de sloop in 1969 bewoond door de familie W. Demmers- Koolhof. De naam "Demmerskamp" ontleent haar naam aan de familie Demmers die op deze boerderij heeft gewoond.

Gerrit Demmers, geboren op 1 november 1722 te Bislijk (Duitsland) en overleden te Twello op 3 april 1785, is de eerste van 6 generaties "Demmers" die de katerstede Hövells Hofstede hebben bewoond. Deze Hofstede is bij velen nog bekend als de

boerderij van de familie Demmers, die tot 1971 gestaan heeft aan de Oude Rijksstraatweg nr. 7 te Twello. De laatste bewoner was Willem Demmers. Hij was gehuwd met Mies Koolhof uit Deventer.

Omdat hij geen opvolger had zag hij zich genoodzaakt om met het boerenbedrijf te stoppen.

Hij verkocht in de jaren 50 een groot gedeelte van zijn land, waarna dat bestemd werd voor woningbouw. Dit perceel staat nog steeds bekend onder de naam Demmerskamp.

Later is het resterende gedeelte verkocht voor de bouw van seniorenwoningen.

Willem Demmers heeft voor zijn gezin een woning laten bouwen op een stuk van zijn grond en wel op de Oude Rijksstraatweg nr. 1. Een belangrijke voorwaarde voor de sanering was, dat de boerderij moest worden afgebroken en zo geschiedde.

De boerderij was een karakteristieke boerderij, die door de eeuwen heen niet veel is veranderd.

Kater staat voor kleine boerderij. Hövells Hofstede werd gebouwd vóór 1738 door de familie van Hövell van het Wezeveld; vandaar de naam Hövells Hofstede.

Vanaf de bouw tot aan 1738 was de Hofstede al verpacht.

Volgens het kadaster van 1832 lag het perceel toen over de gehele lengte aan het noorden langs de toenmalige weg van Deventer naar Apeldoorn en aan de oostkant was de scheiding de Wetering.

In het zuiden lag de grens ongeveer waar tegenwoordig de spoorweg loopt.

Het perceel bestond toen uit 3 kavels, nl. nr. 593 bouwland groot 3.05,20 ha, nr. 594 tuin groot 32 are en nr. 595 huis en erf 7,20 are.

Karakteristiek was ook het vrij van de boerderij staande "Bakhuus", waar het dagelijkse leven zich afspeelde. Hier stond het fornuis. Hier werd gekookt, gewas-

sen, geleeft en zomers groenten en fruit gewekt. Hier vonden ook de sociale contacten plaats. De koffie stond altijd klaar.

Naar verluidt werden hier de eerste stappen gezet voor de oprichting van de Boerenleenbank Twello, de huidige Rabobank Gemeente Voorst. Tussen de boerderij en het bakhuus stond de koperen pomp die wekelijks gepoetst moest worden en naast de boom stond het rek voor de melkbussen.

Zoals vermeld was Gerrit Demmers de eerste Demmers die deze boerderij heeft bewoond. Hij was afkomstig van Bislick, een plaatsje onder Kleve (Kleef) in Duitsland. Daar had zijn vader een boerderij en Gerrit had waarschijnlijk geen mogelijkheden om zijn vader op te volgen.

Waarom hij naar Nederland is gegaan en waarom hij in Twello is terechtgekomen is niet duidelijk. Een reden zou kunnen zijn dat de economische situatie in dat gebied zo slecht was dat velen hun heil elders gingen zoeken.

Uit het archief van de notaris blijkt dat in 1738 Hövells Hofstede is gekocht door Adelbertus van Biesen, gehuwd met Maria (Margareta) Hendriks Bosman. Zij kregen o.a. een dochter Anneken van Biesen,

geboren op 24 juli 1723 te Twello en overleden op 23 september 1772 te Twello en zij trouwt op 18 april 1750 met Gerrit Demmers en zij nemen hun intrek bij de ouders van Anneken.

Als Adelbertus van Biesen komt te overlijden, wordt in augustus 1759 het volgende overeengekomen bij notaris Jacob van Welbergen:

"Gerrit Demmers en Anneken van Biesen ehl. zijn schuldig aan Margareta van Biesen c.s. 200 gld à 3%. Bovendien zal Margareta van B. genieten de inwoning of het gebruik van de kamer in "ons huys" Hovels hofstede van Albert van Biesen genoemd, met een hoekje land tot gebruik achter de kamer, groot ± een spint land met daarop staande vruchtbomen, tot het einde van haar leven. Hyp. en ond. Hovels Hofstede van Albert van Biesen, met huis, hof en bouwland, akker, maalsbosje en heggen en opgaande eikebomen aan de Tolweg."

Hieruit blijkt dat zij Hövells Hofstede hebben gekocht onder de voorwaarde dat Margareta hier mag blijven wonen tot haar dood.

Uit het huwelijk van Gerrit en Anneken worden 8 kinderen geboren, waarbij de zoon Wilhelmus geboren op 7 mei 1751 en overleden op 8 november 1829 de volgende Demmers was die op Hövells Hofstede heeft gewoond en gewerkt.

Na Wilhelmus waren in rechte lijn de volgende Demmersen eigenaren van deze boerderij:

1. Joannes Andreas Demmers, geboren 30 november 1791 en overleden op 06 mei 1845.
2. Wilhelmus Demmers, geboren op 09 december 1828 en overleden op 17 maart 1906.
3. Joannes Andreas Demmers, geboren op 16 oktober 1869 en overleden op 19 februari 1949.
4. En de laatste Demmers, Wilhelmus Demmers, geboren 27 november 1910 en overleden op 22 december 1980.

Andere schrijfwijzen komen in de archieven voor:

- Katerstee Hövells Hofstede
- Katerstede Hovels hofstede
- Katerstede Heuvelstede
- Heuvelshofstee
- Katerstede Heuvelstede

Sint-Oedenrode, januari 2014.

Frans Jongbloets, echtgenoot van Willemien Jongbloets-Demmers, dochter van Willem Demmers en Mies Koolhof.

Bronvermelding:

Gegevens zijn o.a. afkomstig uit het archief van J. Vredenberg, met gegevens uit de archieven van de volgende notarissen:

*F. de Man van 1811 tot 1812
P.P. Everts van 1812 tot 1843
J.N. Everts van 1844 tot 1888*

Zie ook de volgende pagina

Leuk om nog te vermelden is dat uit het gezin van Wilhelmus Demmers in 1913 op Hövells Hofstede nog de volgende 5 vrijgezellen woonden:

Andreas Demmers,

geboren op 6 december 1826 en overleden op 29 januari 1918, oud 91 jaar

Hendrika Demmers,

geboren op 23 mei 1833 en overleden op 24 januari 1914, oud 80 jaar

Hendrikus Demmers,

geboren op 24 juli 1835 en overleden op 31 januari 1922, oud 86 jaar

Aleida Johanna Demmers,

geboren op 7 september 1837 en overleden op 19 december 1917, oud 80 jaar

Johanna Demmers,

geboren op 15 mei 1843 en overleden op 26 mei 1924, oud 81 jaar

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen

Wilhelminaweg 3

8171 EJ Vaassen

0578 - 57 58 56

Verkoop - Reparatie - Websites

info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Twello

H.W. Iordensweg 32A

7391 KB Twello

0571 - 29 80 80

Cloud - Onderhoud - Netwerken

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

J.W. Frisostraat 15

7391 DJ Twello

Tel 0571 - 27 14 83

Fax 0571 - 27 10 36

info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

Horstink

Geschiedenis

Geschiedenis

VORDERMAN TUINMEUBELN 3000 M2 TUINMEUBELSHOW

C1000 BINNENDIJK

Duistervoordseweg 11

7391 CA Twello

Tel. 0571 - 28 78 20

smo.binnendijk.twello@c1000.nl

OPENINGSTIJDEN

MAANDAG T/M ZATERDAG

08.00 - 21.00 uur

VORDERMAN TUINMEUBELN

Wijkseweg 7, 7396 BC Terwolde

(naast de molen) [T] 0571-292121

www.vordermantuinmeubelen.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61